

SLOVENSKI

vestnik

TEDNIK ZA SLOVENSKO KOROŠKO

IZ VSEBINE:
MLADINSKA PRILOGA
NOV ZAKON O NACISTI
KAKO JE S POLITIKO
IZ SPOMINOV
MAKSIM GORKI
MATI
PRIMORCI ZA PRAVICO
GEOGRAFSKI POSKUSI

LETNIK I.

DUNAJ, V PETEK 2. VIII. 1946

ŠTEV. 8

NAŠA ENOTNOST

Vsi poznamo nešteto narodnih pregovorov, ki nas uče, da je v enotnosti naša moč. Opozarjajo nas tudi, da si v bratskem sporu tretji kuje svoj dobiček.

Mnogi hočejo danes odločiti o naši usodi. Vsi se trkajo na prsi, da bi s tem izpričali, kako pošteno in iskreno čutijo z nami. Nas ne morejo več zapeljati še tako »lepe besede«. Preveč nas je trda resničnost udarila v obraz, kadar smo nasledili besedam. Svojo usodo moramo reševati sami, ljudje iste krvi. O tem mislimo vsi enako. Toda volk se priklati med ovce v ovčjem kožu. Šepeče nam: Zadovoljite se s kulturnimi pravicami in dali vam bomo enakopravnost. Toda enakopravnost niso kulturne pravice. To smo spoznali skozi desetletja, vemo danes in zato zahtevamo — samo naše pravice, pravice slovenskega ljudstva na Koroškem. Lepe besede o enakopravnosti v kulturnih stvareh žal prerade najdejo odmev v nekaterih naših srih. Dobro bi bilo, če bi se spomnili pri tem našega narodnega pregovora. Ta nas vprašuje: Ali ni obljuba o kulturnih pravicah samo rokavica spora, ki nam jo je spretno vrget tretji, da bi nastal razdor v bratskih vrstah?

Pretekla leta smo spoznali, da je naša usoda tesno povezana z življenjem in dihanjem vsega slovenskega naroda. Ko so rjavi rablji pritiskali slovenski narod na kolena, so nas isti trenutek vrgli v grob. Ko so oni uporno dvigili glavo, smo tudi mi tostran začeli, sicer mukoma in krčevito, toda vztrajno loviti sapo.

Slovenski narod je samo v borbi videl rešitev. Mnogi od njih so dejali, da je borba za Slovence smrt. Pri različnih tujcih so iskali delnih pravic, ker niso verovali v končno zmago pravice. Sovražnik je spretno izrabljal te »naivne politike«, dokler jih ni dokončno izvalil na stran narodnih izdajalcev. Začeli so z »ni še čas«, »potrebno je izrabljati nasprotnika« in z »zmerno politiko moramo doseči vsaj nekaj pravic«, končali so v vrstah borcev proti pravi demokraciji, izdajalcev lastnega naroda in končno so se s kljukastim križem na rokavih zvalili v grob, ki so ga kopali slovenskemu narodu z Osvobodilno fronto na čelu. Med tema dvema taboroma so se v začetku skušali držati »sredinci«. Borba je zahtevala po njihovem preveč žrtv. V resnici pa so se le bali, da bi morali tudi sami nositi žrtve, ki jih nalaga borba. Bali so se zase, za svojo usodo. Na drugi strani pa so govorili, da bo »lojalno« sodelovanje z okupatorjem vendarle prineslo Slovincem nekaj pravic, ali pa vsaj milejšo stopanjo. Zgodilo pa se je tretje. Ali so spoznali svojo zmoto in se priključili Osvobodilni fronti ali pa vztrajali pri svojem in se vedno bolj nagibali k tujcem in domačim izdajalcem, dokler se niso znašli z njimi v skupnem objemu. To so neizprosni nauki iz zgodovine slovenskega naroda.

Toda še nekaj smo spoznali. Nastal je bratski spor, ki je terjal mnogo več žrtv. Mnogo sil je moral slovenski narod porabiti zanj, takrat ko je dragocene sile rabil za ustvaritev nove državnosti in za obrambo svojih pravic na mejah. Toda enotnost se kuje samo v prečiščenju. Poizkušali so razdvojiti ljudstvo, dosegli pa so, da je slovenski narod le izločil in iz-

21 narodov na konferenci v Parizu

V ponedeljek se je pričela v Parizu konferenca 21 narodov, ki bodo obravnavali osnutke mirovnih pogodb z Italijo, Romunijo, Bolgarijo, Madžarsko in Finsko. Ves svet napeto pričakuje, kako bo potekala ta konferenca in kakšni bodo njeni uspehi. Ali bodo upoštevane upravičene zahteve na primer Jugoslavije, ki je postala žrtev brezobzirne napadalnosti in v tej vojni v vsakem oziru doprinesla tako ogromne žrtve. Najbrž se ne bomo zmotili, če bomo upoštevane jugoslovanskih zahtev vzeli kot merilo, v kolikor so zbrani narodi pripravljeni graditi bodoči mir na trajnih in pravičnih osnovah.

Konferenco je otvoril francoski ministrski predsednik Bidault kot predstavnik naroda gostitelja. Po uvodnih besedah, ki so izražale upanje na

uspešno delo konference, je bil Bidault imenovan za začasnega predsednika konference. Generalni tajnik organizacije Združenih narodov Trygve Lie je bil povabljen na konferenco kot častni gost.

Sestavili so odbor, ki bo odgovoren za poslovni red. Za predsednika tega odbora je bil izvoljen belgijski zunanji minister Spaak, vodja jugoslovanskega odposlanstva Edvard Kardelj pa je podpredsednik. Odbor za poslovni red bo odločal, če bo dnevni red konference potekal tako, kakor so si ga zasnovali štiri velesile. Glavna načela poslovanja konference so po osnutkih štirih velesil sledeča: 1. Konferenca določi pet delovnih komisij, ki bodo poslovale istočasno. Vsaka komisija bo obravnavala eno mirovno pogodbo. 2. O

vseh stvarnih vprašanjih se sklepa z dvotretjinsko večino bodisi v komisijah ali na plenarnih sejah.

Sklepi komisij bodo predloženi glavni skupščini konference v odobritev. Če jih tudi ta sprejme z dvotretjinsko večino, potem bodo v dokončno odobritev predloženi tistim od štirih velesil, ki so podpisale osnutek mirovne pogodbe.

Zaradi bolezni Bevin vodi angleško delegacijo sam ministrski predsednik Attlee. V zvezi z Bevinovo boleznijo so se takoj pojavile govorice o njegovem odstopu, vendar je predstavnik angleške vlade te govorice uradno zanikal in izjavil, da se bo Bevin kmalu pridružil angleškemu odposlanstvu v Parizu.

Sodijo, da bo konferenca trajala nekaj tednov.

Bevin o Avstriji

V zvezi z vprašanjem 150 parlamentarcev, ki so zahtevali pojasnila o Južni Tirolski, je angleški zunanji minister Bevin izjavil, da bi želel dopovedati, da je tirolsko vprašanje z manjšimi obmejnimi popravki dokončno rešeno. V nadaljevanju svojega govora se je dotaknil tudi zahtev Jugoslavije in Češkoslovaške po avstrijskem ozemlju in dejal dobesedno: »Še zmeraj ni mogoče vedeti, če ne bo morda vzhodna Avstrija odcepljena.« Ugledni dunajski list »Neues Oesterreich« prinaša v tej zvezi poročilo svojega londonskega dopisnika, kjer je rečeno med drugim, da je ta izjava poznavelec srednjeevropskih razmer močno presenetila, v Avstriji sami pa da je povzročila pravo

razburjenje. List dalje poroča, da je njegov londonski dopisnik izvedel iz najzanesljivejšega vira, da se je Bevin v ognju debate enostavno zagovoril. Hotel je reči južna Avstrija in je pri tem mislil na jugoslovanske zahteve po obmejnih pasovih južne Koroške, ki že dalj časa niso bile omenjene. Tako »Neues Oesterreich«.

Po zagotovilih omenjenega londonskega dopisnika bi se moral torej gornji stavek glasiti pravilno: »Še zmeraj ni mogoče vedeti, če ne bo morda južna Avstrija odcepljena.« Glasilo ameriške zasedbene sile »Wiener Kurier« izraža mnenje, da bo Jugoslavija že na sedanji mirovni konferenci v Parizu postavila zahteve po popravni meji na Koroškem.

Uspeh Sovjetsko - češkoslovaških razgovorov

Razgovori so bili končani 25. julija. Češkoslovaško vladno odposlanstvo je poročalo o svojih predlogih za mirovno konferenco s posebnim ozrom na mirovno pogodbo z Madžarsko. Sovjetska vlada je pokazala veliko razumevanje za predloge češko-

slovaškega vladnega odposlanstva. Rešena so bila prav tako vprašanja, ki so se pojavila v zvezi s končno vojno in bivšim vojaškim sodelovanjem med obema državama. Sovjetska zveza je odobrila Češkoslovaški kredite za oskrbo češke armade.

pljunil iz sebe narodne izdajalce. Tudi to je železni zakon zgodovine.

Izkušnje, ki si jih je pridobil naš matični narod, morajo voditi tudi nas koroške Slovence, če bomo hoteli nekoč uživati pridobitve, ki jih že ima večina slovenskega naroda.

Koroški Slovenci smo v preteklosti vodili politiko, ki se je opirala na politiko bivših slovenskih in jugoslovanskih politikov. Iskali smo zaveznikov v enako mislečih politikih prejšnje Avstrije. Nazadnjaška Jugoslavija je takrat nastopala proti pravicam delovnega ljudstva. Jasno je, da smo tudi mi doživeli, da so naši delavci iskali pravic drugje, ne pa v naših vrstah. Naša borba takrat ni bila povezana s socialnimi prizadevanji naprednega ljudstva. V teku osvobodilne borbe proti nacizmu pa so se naše vrste združile, enotno je nastopal slovenski kmet in delavec ter avstrijski antifašist v boju za osvoboditev in socialne pravice.

Danes skušajo rušiti našo enotnost na ta način, da so nam postavili slamnato lutko, ki nikogar ne predstavlja:

»Prisezite nanjo!« so dejali, »in dali vam bomo pravico.« Toda mi zaupamo živim, našim ljudem, ne nagačeni koži.

Pozabiti pa pri vsem tem ne smemo sledeče: Naša pot se ne sme oddaljiti od poti, ki jo hodi večina slovenskega naroda. Z njim vred moramo tudi mi zastopati napredne pridobitve, če hočemo, da bo tudi delavec stopal z nami z ramo ob rami. Nekateri vidijo rešitev v kulturnem »životarjenju«, ki nam ga bodo dali podobni politiki kakor v letih po 1930. To je pot uspevanja naših zahtev; to se pravi sprijazniti se z vsem, kar koli bodo počeli z nami in odpovedati se svojim pravicam. To je pot »spretno vržene rokavice«. Skrita misel je v tem, namreč ta, cepiti naše vrste, in potem... polomljeno orodje mečejo med staro šaro. Kdo si upa prevzeti nase to odgovornost? Zgodovina slovenskega naroda in vsega naprednega sveta bo pisala o njem, kakor pišemo o takih izgubljenih sinovih.

Izkušnje slovenskega naroda nas namreč uče:

Nadalje so sklenili, da bo odstopila Sovjetska zveza Češkoslovaški velike kemične tovarne »Stalin« v Mostih (Brüx), ne da bi zahtevala za to kakršno koli povračilo. Prav tako bo lahko Češkoslovaška razpolagala s stroji vseh drugih nemških podjetij, ki so po potsdamskih sklepih ruska last. Podjetja »Stalin« v Mostih so zgradili med vojno Nemci in so postala po svoječasni sovjetsko-češkoslovaški pogodbi last SZ.

Na sejah so reševali tudi vprašanje češkoslovaške imovine na sovjetskih zasedbenih področjih v tujini. Dosegli so popoln sporazum, s katerim priznava sovjetska vlada imovino češkoslovaških pravnih in fizičnih oseb, neodvisno od tega, kakšne narodnosti so.

V nadaljnjih pogajanjih so sklenili, da se sedanja kratkoročna trgovska pogodba nadomesti z dolgoročno, in sicer zaradi potreb Češkoslovaške v zvezi z njenim dvoletnim gospodarskim načrtom.

Prav tako so podpisali pogodbo o razširjenju medsebojnega zračnega in železniškega prometa.

Pogajanja so se vodila v duhu ozke povezanosti in pristranskega prijateljstva.

Ali stojimo odločno v vrstah naroda ali pa na nasprotni strani. Kdor koli išče rešitve v sredini, išče podpore pri tistih, ki jih nikoli ne briga iskreno usoda koroških Slovincem in je zadovoljen s kulturnim »životarjenjem«, ta mora slej ko prej izbirati: ali z narodom ali proti njemu. Če se bo zvalil na zadnjo pot, tedaj bo pričel prisegati na iste misli in pravice, ki nam jih danes ponuja usiljeni manjšinski referat brez slovenskega članstva ali pa bo prisegel celo na njega samega.

Pribijemo torej še enkrat: Vsaka rešitev, ki jo iščemo koroški Slovenci, nas izroči poginu, ako je ne najdemo na skupni poti z našim matičnim narodom.

Gradili smo enotnost, prekalili jo v borbi in jo navezali na ves slovenski narod. Ohranimo in poglobimo jo tudi v teh bridkih urah. Razvijajmo jo še naprej, skupno z delavci in avstrijskimi antifašisti, da bodo naše vrste enotne, ko bomo reševali našo usodo in se borili za naše pravice pred zeleno mizo.

MORILCA UJETIH PARTIZANOV OBDOJENA

Pred senatom ljudskega sodišča v Celovcu je bila preteklo sredo razprava proti bivšemu orožniškemu poročniku J. Feldnerju in orožniškemu naredniku G. Hartlu. Oba sta bila obtožena zavrata umora dveh slovenskih partizanov.

Omenjena zločinca sta skupaj z nekim orožnikom, ki je pozneje pobegnil v Nemčijo, 4. aprila 1945. leta odvedla dva ujeta partizana zvezana v gozd pri Svincu in ju tam ustrelila. Oba morilca sta se izgovarjala, da sta izvršila zločinski umor na povelje SS-vodje Rösenerja.

Svet ljudskega sodišča je ugotovil krivdo obeh zločincev in obsodil Feldnerja na smrt na vešalih, Hartla pa na 10 let težke ječe.

V zvezi z obsodbo je dunajski list Avstrijske ljudske stranke (OeVP) »Das kleine Volksblatt« napisal kratko poročilo, v katerem brez pomisleka govori o slovenskih partizanih kot o »banditih«. »Oesterreichische Zeitung«, glasilo Rdeče armade za Avstrijo, pod naslovom »Avstrijci ali tuji banditi« odgovarja na to poročanje uradnega glasila OeVP in pravi dobesedno:

»Takrat, ko je Göbbels imel še oblast nad avstrijskimi časopisi, je bila urednikom raba nekaterih izrazov prav predpisana. Da bi prikrili prebivalcem, da so bile na Koroškem in Štajerskem borbe med slovenskimi partizani in Nemci, so rabili za partizanske operacije izraz »borbe z rokovnjaškimi tolpmi«, pri čemer so partizane razvpili kot rokovnjače (»bandite«).

Göbbels je mrtev, toda zdi se, da je spoštovanje pred njim v mnogih avstrijskih uredništvih še vedno tako globoko ukoreninjeno, da se še danes zvesto ravna po njegovih poveljih. Pred nekaj dnevi je bil v Celovcu obsojen na smrt neki žandarmerijski oficir, ki je spomladi 1945. leta na zverinski način umoril dva ujeta

slovenska partizana. Večina listov je obširno poročala o tem procesu. List »Das kleine Volksblatt« mu je posvetil celih 13 vrstic v malem tisku. O umorjenih partizanih piše takole: »Oba mrljica sta bila tujca, ki sta bila zajeta za časa bojev z rokovnjaškimi tolpmi na Koroškem.« Nato pristavlja list čisto na kratko, da je bil v zvezi s tem umorom aretirani orožnik obsojen na smrt.

Na ta način povezuje »Das kleine Volksblatt« to, kar njemu godi, s tem, kar koristi reakciji. List ne obrekne samo dveh žrtev slovenskega osvobodilnega gibanja, ampak vzbuja pri nedolžnem bralcu celo vtis, kakor bi v Celovcu obešali pridne orožnike, ki so se z vso vestnostjo bojevali z rokovnjaškimi tolpmi.

Kadar v svojem političnem delu »Das kleine Volksblatt« govori o Slovincih, zanj ni noben izraz dosti priščen. O Slovincih govori kot o »Avstrijcih«, ki so z ostalim avstrijskim narodom bratsko združeni s sto let starimi vezmi. Po mnenju tega lista slovenskega vprašanja v Avstriji sploh ni, ker nihče ne misli, da bi delal razliko med Slovenci in drugimi prebivalci. Toda medtem ko je politični članek na prvi strani namenjen za najširši krog bralcev, je poročilo s sodišča pisano za domačo uporabo čitateljev lista »Das kleine Volksblatt«. Zato ni čudno, če se Slovenci na poti od prve do devete strani neopaženo iz »Avstrijcev« prelevijo v »tujce« in »bandite«. Dobro je, če »Das kleine Volksblatt« ne beleži vedno samo visoko uradnega mnenja v debelih črkah, ampak da v malem tisku spregovori tudi tako, kakor mu narekuje srce.

K temu pripominjamo, da tudi za celovškega zagovornika dr. Grientschniga očitno še vedno veljajo navodila dr. Göbbelsa, kajti v svojem govoru glavnega obtoženca je vedel zelo veliko povedati o »banditih«.

ZASEDANJE AVSTRIJSKEGA PARLAMENTA KONČANO

V teku zadnjega zasedanja je bilo odobrenih več zakonov, ki so bili skoro vsi soglasno sprejeti. Med najvažnejšimi je zakon o nacistih, o katerem poročamo na drugem mestu, zakon o delavskem dopustu in zakon o poddržavljanju nekaterih industrijskih podjetij. Posebno pri zadnjih dveh je bila debata zelo živa. Pri zakonu o delavskem dopustu sta socialistična in komunistična stranka zahtevali, naj bi veljal tudi za poljedelske in gozdarske delavce in vseboval določbo o 4-tedenskem dopustu za mladino pod 18 let. OeVP se je temu predlogu uprla in tako ti predlogi niso bili sprejeti.

Proti zakonu o poddržavljanju in socializaciji, ki je bil zadnji odobren, ugovarjajo tako Francozi kakor Rusi. Rusi se ne strinjajo s poddržavljanjem nekaterih podjetij, ki po potsdamskih sklepih predstavljajo »nemško imovino« in so potemtakem ruska last. Iz istega vzroka francoska zasedbena sila ugovarja proti poddržavljanju tako imenovane »Länderbank«. Vsekakor pa je zanimivo, da vsebuje lista za poddržavljenje skoro samo podjetja, pri katerih lastniške pravice po potsdamskih sklepih mednarodno še niso razčiščene.

ZVIŠANJE PLAČ ZA 82 Odstotkov

V sovjetskih podjetjih za pridobivanje mineralnih olj so avstrijski delavci prejeli znatno večje plače poleg drugih socialnih izboljšanj. Pred kratkim so sklenili sovjetska uprava in avstrijski zastopniki delavskih sindikatov novo tarifno pogodbo. Ta predvideva zvišanje dosedanjih plač za različne delavske kategorije od 22 do 82 odstotkov, pri čemer dobe bolj usposobljeni delavci temu primerno večjo plačo. Ne glede na zvišanje plače bodo še vnaprej dobivali dodatna živila. Delo moških delavcev je enakovredno ženskemu in tudi enako plačano, s čimer je uresničena davna

želja delavk. Zboljšali so tudi pogoje za dopust in povečali število dopustnih dni. Ustvarili so možnost, da se bo avstrijski delavec lahko izobraževal, mladi vajenci pa izučili svojega poklica.

Po vseh podjetjih je priredilo delavstvo navdušena zborovanja, da bi tako pokazalo svojo hvaležnost sovjetskemu oblastem. Zastopniki sindikatov so ob tej priliki izjavili, da še nikoli do sedaj niso prisostvovali takim pogajanjem, kjer podjetnik ne bi poskušal čimbolj ožeti delavstva. Tu pa je vladalo pravo razumevanje in skupna želja, čimbolj izboljšati delovne in življenjske pogoje avstrijskega delavstva.

INDIJSKI MUSLIMANI PRETIJO Z ODRPTIM ODPOROM

Po dunajskem listu »The Morning News« posnemamo:

Iz Bombaya poroča Reuter, da je svet Vseindijske muslimanske zveze sklenil, da prekliče svoj pristanek na predloge britanskega vladinega odposlanstva o ureditvi indijskega vprašanja. Ta odločitev je bila izglasovana po dveurni seji.

Vodja Zveze Jinnah, ki je zatrdel, da je muslimanska zveza doslej vedno uporabljala ustavna sredstva pri reševanju indijskega vprašanja, je na seji izjavil: »Danes kličemo tem ustavnim sredstvom zbogom!« Dodal je, da sta med pogajanjmi tako britanska vladina odposlanstva kakor tudi kongres imela vsak zase orožje v rokah, in sicer odposlanstvo orožje oblasti, kongres pa orožje borcev se množic za pravice. Skovali smo orožje in ga bomo znali tudi uporabljati.

Jinnah je končal svoj govor z besedami perzijskega pesnika: »Nočemo vojne, toda če jo vi želite, jo bomo sprejeli brez obotavljanja.«

RUSKO ŽITO ZA ČSR

Kakor poroča glavni stan UNRRA iz Washingtona, je dala Sovjetska zveza Češkoslovaški v preteklem tednu 20.000 t pšenice in 10.000 t rži.

Maršal Tito svojemu ljudstvu

Maršal Jugoslavije Josip Broz-Tito se je mudil pred kratkim na obisku v krajih zapadne Srbije, Hercegovine in Črne gore. Obiskal je prebivalstvo pokrajin, ki je največ pretrpelo v osvobodilni vojni in čigar doprinos k veliki zmagi jugoslovanskih narodov nad silami fašizma je bil največji.

Kakor poročajo, je ljudstvo spremljalo pot svojega maršala z nepopisnimi manifestacijami. Z njimi je narod Srbije in Črne gore ponovno izkazoval vse priznanje in zaupanje svojemu prvoborniku za pravice jugoslovanskega delovnega ljudstva.

Na veličastnih zborovanjih v Užicu, na Cetinju, v Podgorici in drugod je govoril zbranim množicam maršal Tito in poudarjal med drugim:

ENOTNOST LJUDSKE FRONTE

»Naša Ljudska fronta je zelo dobro prestala izpit v vojni,« je dejal maršal Tito. »Dobro pa tudi prestaja vse preizkušnje v času mirne izgradnje. Ali bi bili mogoči taki uspehi, kakršne imamo, brez enotnosti, kakršna obstoja znotraj Ljudske fronte? Ne, brez notranje enotnosti, bratstva in enotnosti naših narodov taki uspehi ne bi bili mogoči. Ti uspehi so bili mogoči zaradi velike sile, katero predstavljajo vsi narodi naših federalnih enot, ki kažejo velik ustvarjalni pollet in ki dajejo vsak dan boljše ljudi, ki so nosilci tega poleta in ki ustvarjajo čudeza v današnji izgradnji prav tako, kakor so kazali svoje junaštvo na bojnem polju. Taka enotnost ljudstva v Ljudski fronti je poroštvo, da bomo izvršili vse naloge, ki nas čakajo pri izgradnji naše dežele in pri

ustvarjanju nečesa novega, kar doslej naši narodi niso imeli, kar pa si sedaj lahko ustvarijo.«

SVOJE PRAVICE DO TRSTA IN PRIMORJA BOMO BRANILI

»Kadar gre za Slovensko Primorje, Istro in Trst, gre za vprašanje, ki je naše. Če to ozemlje do te vojne ni bilo naše, to ni bila krivda naših narodov, pač pa krivda onih, ki so nam to odvzeli in dali Italijanom. To je krivda onih, ki nam hočejo tudi danes odtrgati del ozemlja in nagraditi onega, ki nas je napadel. Tu ne gre za to, da bi zahtevali nekaj tujega ali nemogočega. Zahtevamo samo to, kar je našega in ničesar več. Svoje pravice bomo branili tudi v bodoče. Branili jih bomo tako dolgo, dokler ne bodo združeni vsi naši bratje nekega dne v okviru naše lepe domovine, ki se imenuje Federativna ljudska republika Jugoslavija.«

BORILI SE BOMO ZA MIR

»Kaj bi bilo z nami, če naši narodi ne bi prijeli za orožje leta 1941 in če ne bi oprali sramote, ki so nam jo povzročili notranji izdajalci? Bili bi igračka v rokah raznih imperialističnih sil. Danes pa smo svobodna, neodvisna država, trdna na zunanji in zgrajena na novih socialnih in političnih temeljih, povezana z velikimi in iskrenimi zavezniki, pri čemer se opira na zvestega zaveznika — Sovjetsko zvezo. Trdno smo odločeni, da bomo v miru prav tako združeni, kakor smo bili v vojni. Odločili smo se, da bomo branili svoje in da se bomo borili za mir, ker to želijo narodi Jugoslavije, ki bodo pri tem tudi v bodoče vztrajali.«

Odhod jugoslovanske delegacije v Pariz

V preteklem tednu je odpotovala na mirovno konferenco 21 narodov v Parizu jugoslovanska delegacija.

Šef jugoslovanske delegacije je podpredsednik zvezne vlade Federativne ljudske republike Jugoslavije Edvard Kardelj. Njegov namestnik je minister za zunanje zadeve FLR Jugoslavije Stanoje Simić.

Ostali člani delegacije pa so: Boris Kidrič, Drago Marušić, dr. Jože Vilfan mlajši, dr. A. Bebler, Sava Kosanović, Moša Pijade, Dimitar Vlahov, Vladimir Simić, Siniša Stanković, Vladimir Bakarić, Miloš Rašević, Avdo Humo, mnsgr. dr. Svetozar Ritić, dr. Zlatan Sremac, Srećko Manola, dr. Ljubo Leontić in Marko Ristić.

Jugoslovansko časopisje posveča vso pozornost pomenu odhoda delegacije narodov Jugoslavije na mirovno konferenco v Pariz.

Ljubljanski list »Slovenski poročevalec« objavlja poleg slik jugoslovanskih odposlancev pomemben uvodnik, iz katerega posnemamo med drugim:

»Že dolga leta sklepa človeštvo po končanih vojnah vsemogoče vrste miru in jih olepšava s slovesnimi zagotovili, da bo ta mir, sklenjen tega in tega leta, večni in da se človeške roke ne bodo nikoli več omadeževale s prelivanjem krvi. — Stoletja in stoletja se je tako godilo in danes, po končani vojni, stoji svet pred pričetkom nove mirovne konference. Vse žrtve, vsi mrličji, vsa kri, vse solze, ruševine, vnebovpijoče krivice in vojne grozote vseh štirih let, vse to je videti, da so nekateri že zdavnaj pozabili in da hočejo določiti svetu tak mir, ki se ne more dobro končati.

V Pariz ne odhaja samo odposlanstvo toliko in toliko članov, danes odhaja in bo ostala v Parizu do konca prav za prav vsa Titova Jugoslavija. Že dolgo ne more mirno spati mrtvi partizan na Kozari, ne v Sremu, ne

v Bosni, ne v Dalmaciji, ne v Istri, ne pred Trstom, kajti gre tudi za njegovo partizansko čast in njegovo največjo žrev. Vzdignili se bodo vsi sto tisoči slavni in ponosni čuvarji svoje ljubljene domovine in ves čas konference zahtevali, zahtevali samo: svobodo in pravico zemlji, za katero so umrli. In umreti ni lahko in ni nekaj vsakdanjega. V Pariz se bo dvignilo vse delovno ljudstvo. Ogromno romanje bo to, a ne božja pot po milost, po drobtinico kruha od bogatašev mize, temveč pot poštenih in iskrenih delavcev po točno zasluženo plačilo. To je: pravica, mir in sreča. Ves ogromni napor delavcev, dnevni žulji in znoj naših kmetov, neugnana sila in želja po obnovitvenem delu naših mladinskih brigad, vse to se danes dviga na pot in bo v Parizu neuklonljivo zahtevalo svoje.

Ko se v teh dneh poslavljamo od svojih poslancev, jim vsi kot eden naročamo: Vsi bomo z vami! Naša zemlja ne more sprejeti nobene krivice, kajti svobodno sonce, ki smo ga prižgali z lastnimi silami in krvjo, bo z našo pomočjo pregnalo vsako sled po suženjski senci.«

ELEKTRIFIKACIJA BELE KRAJINE

Elektrifikacija Bele Krajine se je pričela že med osvobodilno vojno leta 1944, ko je predstavljala deželica onstran Gorjancev jedro osvobojenega ozemlja. Dela se sedaj nadaljujejo in pri tem prostovoljno pomaga vse prebivalstvo. V prvi vrsti bo elektrificirana črnomeljska okolica, kjer bo osredotočena važnejša belokranjska industrija. Dosedaj so priključili na električno omrežje že 22 vasi.

50 m e t r o v visoko železobetonsko pregrado, ki se bo naslanjala na obeh straneh na skalnate stene savske so teske, bodo postavili v Mostah pri Zirovnici na Gorenjskem. Gradili bodo novo veliko elektrarno. To bo najvišja dolinska pregrada na Balkanu.

Ves slovenski narod obtožuje MAIER-KAIBITSCHA

Maier-Kaibitsch je bil od leta 1919 dalje glavni tajnik pangermanističnega društva »Heimatdienst« v Celovcu, ki se je leta 1924 preimenovalo v »Heimatbund«. To društvo si je postavilo za nalogo popolno iztrebljenje in ponemčenje koroških Slovencev.

Ko je aprila 1941 Nemčija zasedla jugoslovanski del Koroške in Gorenjsko, je bil za to okupirano ozemlje kot pooblaščenec državnega komisarja za utrjevanje nemštva postavljen načelnik civilne uprave na Bledu. Dejanski vodja tega urada pa je bil od začetka do konca okupacije Maier-Kaibitsch. Urad državnega komisarja za utrjevanje nemštva je bil ustanovljen s Hitlerjevim odlokom dne 7. oktobra 1939 in za državnega komisarja je bil imenovan SS-Reichsführer Heinrich Himmler. Naloge tega urada so bile, pripraviti preselitev nemških narodnostnih skupin iz inozemstva v Nemčijo, utrditev vprašanja raznih narodnih manjšin v nemški državi in ureditev zasedenih ozemelj, določenih za nemško naseljevanje.

Iste cilje je zasledoval ta urad tudi na okupiranih ozemljih Gorenjske in Koroške. Sedež urada je bila l. 1941 na Bledu, v letu 1942 pa je bil preložen v Celovec.

Kot vodja tega urada je Maier-Kaibitsch zasnoval in organiziral akcijo množičnega izseljevanja Slovencev s Koroške in Gorenjske. Poleti 1942 je imel pred ljubljanskimi kulturnodolci v hotelu Miklič v Ljubljani predavanje o izseljevanju Slovencev in za končno likvidacijo slovenskega vprašanja na Koroškem.

Takoj po nemški zasedbi je zasnoval in organiziral nasilno preselitev Slovencev iz zasedenih slovenskih ozemelj v Srbijo. Ta izselitev 2.560 Slovencev v Srbijo pa naj bi bila samo uvod in začetek popolne izselitve vseh Slovencev s Koroške in Go-

renjske, in sicer deloma v Srbijo, deloma na Hrvaško in deloma v Ukrajino in na Krim. Med Nemčijo in Pavelićem je bila sklenjena pogodba, da se izseli na Hrvaško 80.000 Slovencev.

Vsem izseljencem je bilo ob izselitvi zaplenjeno tudi vse njihovo premoženje in izročeno Maier-Kaibitschu kot vodji urada državnega komisarja za utrjevanje nemštva. Maier-Kaibitsch je poverjal upravo tega premoženja raznim svojim zaupnikom in sodelavcem v »Heimatbund« in drugim nacistom s Koroške, ki so to premoženje plenili, grabili, razprodajali in ga odvažali na Koroško in druge dele bivše Avstrije. Okoristili so se s tem premoženjem zgolj koroški nacifašisti in nacisti iz Avstrije.

Razen Maier-Kaibitscha kot glavnega krivca so za opisane zločine odgovorni tudi vsi takratni politični in občinski komisarji, šefi gestapa in drugi upravni organi, ki so podpirali te zločinske akcije. Vsi so bili skoro izključno nacisti s Koroške in Štajerske ter ostalih delov predvojne Avstrije.

Maier-Kaibitsch je pa poleg tega upravljal premoženje tistih oseb, ki so bile nasilno deportirane ali internirane v Nemčijo in so jim nemške oblasti odvzele premoženje. Tudi s tem premoženjem so se obogatili koroški in štajerski nacisti.

Maier-Kaibitsch je od aprila l. 1942 dalje organiziral in izvajal nasilno izseljevanje Slovencev na Koroškem, jim zaplenil vse njihovo premoženje; in je samo z zaplenbo imovine povzročil nad 3 milijone šilingov efektivne škode.

Maier-Kaibitsch pa ni samo odgovoren za nasilno izseljevanje Slovencev in za zaplenbo njihovega premoženja, temveč tudi za prisilno interniranje tisočev in tisočev Slo-

encev v nemška koncentracijska taborišča.

Vse to zločinsko delovanje Maier-Kaibitscha je imelo namen uničiti obstoj slovenskega prebivalstva v okupiranem ozemlju Gorenjske in Koroške.

Medtem ko čaka Maier-Kaibitsch v zaporu na zaslužen kazni, je večina njegovih pomagačev, ki so prav tako

Drava pri Velikovecu

odgovorni za skupne zločine, na prostosti in zaradi naklonjenosti deželne vlade v Celovcu zopet na mestih v politični upravi, pri policiji in orožništvu Koroške.

Zahteva koroškega ljudstva je, da se jih sodi tako, kakor je treba soditi Maier-Kaibitscha.

NOVI ZAKON O NACISTIH

Po dolgem razpravljanju s sodelovanjem vseh strank je avstrijski parlament končno odobril mnogokrat glasno napovedani zakon, ki naj dokončno reši problem nacistov v Avstriji. S tem je postal veljaven zakon, ki pač zanima v prvi vrsti tiste, ki so najbolj občutili na sebi krivice nacističnega nasilja. Le oni lahko tudi sodijo o izčrpnosti ali pomanjkljivosti tega zakona, ki naj tvori podlago za tako važno rešitev, kakor je ravno problem nacistov.

Glavni cilji zakona so sledeči: Zaščita in zagotovitev svobodnega razvoja demokracije, uničenje močne družbene postojanke nacizma, delitev nacistov v obremenjene in manj obremenjene in dokončna določitev kazenskih posledic za nacistične. Dalje predvideva zakon splošen postopek z nacisti, ker je osebno obravnavanje dejansko nemogoče, čeravno bi bilo pravičnejše. Trajalo bi po mnenju strokovnjakov 10 do 15 let in tako nidar ne bi prišlo do prepotrebne notranje pomirjenosti. Končno novi zakon ne pozna več razlike med ilegalci in poznejšimi nacisti, ampak skuša z razdelitvijo v obremenjene in manj obremenjene ločiti odgovorne od navadnih strankinih pripadnikov.

Ilegalci sicer ostanejo pod kazensko grožnjo, so po zakonu krivi veleizdaje, vendar se bo proti njim kazensko postopalo samo v primeru, če to odredi zvezna vlada zaradi množičnih se veleizdajalskih zločinov ali v primeru, da se ilegalci tudi po sprejetju tega zakona udeležujejo v smislu NSDAP.

Za nepoboljšljivce, ki bi poskušali ohraniti organizacijo naci-

stične stranke ali kakšne njene formacije, predvideva zakon smrtno kazen in zaplenbo celotnega premoženja.

Obvezna registracija ostane za vse člane in kandidate nacistične stranke. Izvzeti so le kandidati in člani, ki niso bili sprejeti ali so bili iz stranke iz političnih razlogov izključeni ali zaprti, in taki, ki so se borili s puško v roki v kaki zavezniški armadi. Poleg tega lahko v nekaterih primerih državni prezident oprosti obveznosti registracije.

Registrirani nacisti se pa delijo v obremenjene in manj obremenjene. V vrsto obremenjenih spadajo vse osebe, ki so bile tako imenovani »Hochheitsträger« od celističnega vodje navzgor, pripadniki SS, člani SA, NSKK, NSFK s činom »Sturmführer« in višje, funkcionarji drugih nacističnih organizacij s činom odgovarjajočim činu »Kreisleiter« člani odlikovani s krvnim redom, zlatim častnim redom in podobnimi odlikovanji in končno osebe, obsojene zaradi §§ 10, 11, 12 tega zakona. Vsi drugi registriranci spadajo v vrsto manj obremenjenih.

Vzporedno s to delitvijo v obremenjene in manj obremenjene so tudi predvidene kazni različne. Prizadetim se lahko krajšajo nekatere politične pravice (na primer se jim odvzame aktivna in pasivna volilna pravica ali možnost sodelovanja v kateri koli politični stranki), lahko se jim prepoveduje izvrševanje nekaterih poklicev (odvetniškega, zdravniškega, pisateljevanja, davčnega svetovanja, časnikarja itd.) in nekaterih

obrti (gostilničarske, veletrgovine z živili), lahko se izključijo iz državnih služb in iz vodstva obratov, ki presegajo določeno velikost. Poleg tega se določa stalna davščina, ki dosega do 20 odstotkov dohodnine in enkratna globa, ki je odvisna od velikosti premoženja in lahko doseže 50 odstotkov celega premoženja. Premoženje obremenjenih nacistov do S 5.000 vrednosti in pri manj obremenjenih do S 10.000 z dodatkom S 2.000 za vsakega otroka pod 18 let ostane nedotaknjeno. Vse te kazni se končajo za obremenjene nacistične s 30. aprilom 1950, za manj obremenjene pa s 30. aprilom 1948, denarni davek pa k koncem leta 1950 oziroma 1948.

Te kazni ne prizadenejo vseh tistih, ki so bili med 1938 in 1945 avtomatično prepisani iz HJ ali BdM v NSDAP in ob času prepisa še niso dosegli 20. leta, dalje manj obremenjene osebe nad 70 let in težki vojni invalidi. Kljub temu se računa, da je v Avstriji približno 450.000 oseb, ki so obvezane, da se registrirajo.

Do novega zakona so stranke in časopisi zavzeli različno stališče. Vsi so si edini v tem, da bo z novim zakonom na nek način rešen problem nacistov v Avstriji. Stališče avstrijske KP je orisal narodni svetnik Ernst Fischer, ki je dejal med drugim: »Zakon ni brez pridržka zadovoljiv in tudi ne more biti, a je največ, kar je bilo mogoče doseči in v svojih osnovnih črtah je neoporečen. Pomagal nam bo, da pridemo z zavožene poti, seveda samo tedaj, če se bo tudi resnično izvajalo. To je treba posebej poudariti, ker je marsikateri zakon in marsikateri sklep na poti

obležal in našel svoj nepričakovani grob v ministrskih pisalnih mizah.

Demokracija ni samo diskusija, ampak je treba tudi dejanj!

Odločeni smo, da očistimo Avstrijo domačih fašistov, toda kaj je s tujimi? V Avstriji živi nad 400.000 nezakleženih tujcev, sulicarjev in pustolovcev, ki so pribežali iz vseh krajev sveta v to alpsko pribežališče. Rotimo zaveznike: odrešite nas teh sovražnikov demokracije, te stalne vojne nevarnosti, zagotovite nam mir! Brez očistitve naše domovine teh tujih fašistov bi bil novi zakon le polovično delo. Prav tako ne bo dosegel svojega namena, če se sami ne odločimo za celo vrsto že davno potrebnih ukrepov. Kako je z zakonom za pomoč žrtvam fašizma? Ničesar se še ni zgodilo! Govorimo v zvenecih govorih o avstrijskem deležu pri osvoboditvi, toda tisti, ki so k tej osvoboditvi resnično prispevali, katerih očetje in sinovi so umrli za svobodo, morajo danes prositi miloščine pri onih, ki so preživeli nacistični zločin s istimi pisalnimi mizami. Za nacistične, ki se pritožujejo in tarnajo, je na razpolago cela legija angelov varuhov, trpeče žrtve nacizma pa tekajo od urada do urada, kjer jih odpravljajo z ledeno brezbriznostjo in čisto tudi s surovim roganjem. To je sramota za novo Avstrijo.

In kako je z zakonom o prevedbi uradnikov? Ta zakon je sklenila že provizorična vlada. Na stotine mladih Avstrijcev, ki so se borili za svobodo in bili pripravljeni na žrtve, je stavilo svoje sile mladi državi na razpolago za naravnost smešno denarno podporo. Zahvala republike je izostala. Zakon o prevedbi uradnikov pa je obležal v predalu pisalne mize in se enostavno ni izvedel. To ni bila nikaka častljiva malomarnost, to je bil čisto zavesten odpor proti novemu duhu demokracije. Kazni za fašiste in nekdanje nacistične so nujno potrebne, toda samo s kaznimi tudi ni mogoče premagati protiljudskega duha preteklosti. Treba nam je novega duha demokracije, delazmožne, borbene in ustvarjajoče, da bomo ohranili ljudi, v katerih se je zrušilo staro, za nove cilje, da jih bomo pridobili za ideje resnice in svobode, demokracije in socializma.

Tudi naši izseljenci, interniranci, partizani, vdove in sirote bi lahko še marsikaj povedali o »zahvali« domovine! K novemu zakonu lahko še pripomnijo, da je med našimi nacisti precej težko delati razliko, ker so več ali manj vsi sokrivi zločinci, ki smo jih doživeli, kajti vse te grozote ne bi bile mogoče, če ne bi bil del ljudstva pri njih aktivno sodeloval in če ne bi bile ostale široke plasti naroda na Koroškem — bodisi zaradi svoje strahopetnosti ali zaradi nerazumevanja k vsem molčale. Pri osnutku novega zakona žal nismo sodelovali in nas tudi nihče ni vprašal za svet. Novi zakon ne omenja posebej nacističnih županov in ne nacističnih kmečkih vodij, ki so bili v prvi vrsti krivi naše izselitve. V stranki sami navadno niso imeli ne čina in ne večje odgovornosti, kljub temu pa so mogli postati župani in kmečki vodje le zato, ker so nadvse pridno in vestno delali za stranko! Novi zakon tudi ne ve za tiste male nacistične v še celo ne za »ne-nacije« — stare pristaje »Südmarke« in »Heimatbunda«, pomagače in priganjače vojnih zločincev Maier-Kaibitscha in Fritza, ki so v svojem sovraštvu do Slovencev čisto tekmovali z nacisti in jim na Koroškem pripravljali pot. Vsi ti pa imajo na vesti zločine proti našemu narodu!

Da, ljudska sodba bi bila v marsikem drugačna in pravičnejša. Naše ljudstvo se je borilo proti nacističnemu nasilju, zato bi znalo vse bolj stvarno urediti z njimi račune, prav tako, kot se je zgodilo povsod tam, kjer se je narod sam osvobodil fašističnih zavezničev. Avstrijo so osvobodili zavezniki, zato tudi ni našla prave notranje sile, da bi se odločno lotila tega vprašanja. Počakati bo treba, da se bo videlo, v koliko bo novi zakon razčistil to vprašanje. Naša zahteva k izvedbi novega nacističnega zakona je nadvse enostavna: Pravična in dosledna kazen nacistom, pravico in svobodo narodu!

Po naši zemlji

Kako je s politiko

V preteklem tednu je bil v avstrijskem parlamentu končno sprejet zakon o nacional socialistih. O vsebini tega zakona in njegovi vrednosti poročamo na drugem mestu. Za nas koroške Slovence je važna ugotovitev, da niti ta zakon niti kateri koli drugi ne izbriše miselnosti, ki je svoj čas prepeljala Avstrijo k nacizmu in ki se danes pod različni koži in plaški že zopet nemoteno uveljavlja. Nekateri reakcionarni listi, ki včasih zastopajo tudi različne svetovne nazore, vedo danes spet veliko povedati o nekem dozdevnem »poslanstvu« Avstrije nasproti vzhodu in jugovzhodu, pri tem pa zavestno pozabljajo, da je bilo pravkar s Hitlerjevim zlomom podobno »poslanstvo« že pokopano. To je ista miselnost, ki je pred trinajstimi stoletji gnala tedanje nemške napadalce, ki so pod pretvezo »krščanskega poslanstva« širili z ognjem in mečem svojo oblast nad poganskimi Slovenci in Slovani.

Komaj je bil sprejet zakon o nacistih, ko nasledniki enake, če ne iste miselnosti kujejo na podobnih podlagah zakone, ki naj bi Slovincem na zakonit način vzeli še tiste skromne možnosti javnega izživljanja, ki so si jih s tako krvavimi žrtvami priborili. Ti nasledniki Maier-Kaibitscha, ki uživajo vso podporo sedanje deželne vlade, so naenkrat ugotovili, da za slovenskega človeka ni politika. Takole modrujejo: Slovenci so hribovci in kmetje in samo tu pa tam nekaj poljedelskih in drugih delavcev. Pa kaj bo kmet s politikol? Kmet naj dela od 3 jutraj do 11 zvečer, potem ga bo minila volja za politikol. Za kmeta je nedeljska pobožnost in

nekaj zabave na vrhu, tudi kakšno spodobno igrice si lahko pogleda, a vse drugo ni ne za kmeta in še manj za poljskega delavca. Politiko naj pa prepušča gospodi, ki se na take reči razume! Tako modruje ta gospoda in kuje načrte, kako bi obvarovala našega kmeta pred nevarno politiko.

Naši ljudje pa v teh rečeh drugače mislijo. Predvsem so mnenja, da je že skrajni čas, da se preneha z naduto domišljijo o »nadčloveku« in »podčloveku«. Kajti nič drugače si ni mogoče tolmčiti pojmovanja, da za Slovence ni politika. Tisti ljudje torej, ki si še do danes v svoji notranjosti niso čisto na jasnem, ali naj enostavno posnemajo Maier-Kaibitscha ali pa naj si izmislijo nove načine zatiranja s tem, da Slovincem odrekajo pravico do besede v javnem življenju, ti ljudje si lastijo izključno pravico do odločanja v javnih vprašanjih, Slovenci pa naj razpravljajo o kulturnih zadevah. Nekako tako je bilo tudi pred prihodom nacizma. In kakšni so bili uspehi takega naziranja? Nič več in nič manj kakor nacistično nasilje: izseljevanje, zapori, koncentracijska taborišča, vešala in vojna! Naš kmet se res ne zanima preveč za politiko, a vseeno ve prav dobro: Če bo tej gospodi prepuščen javno življenje, ga bo pripeljala navsezadnje tja kakor pred desetimi ali osmimi ali sedmimi leti. Naše ljudstvo pa hoče mir, zares trajen mir, in tega je mogoče graditi samo na pravičnih temeljih. Zato se bo borilo za svoje pravice, pa naj gospoda to imenuje politiko ali drugače — mi smo mnenja, da je to borba za naše življenje.

KUTEJEV SLUČAJ

Anton Kutej je bil rojen 13. julija 1909 v Celovcu, dokončal je gimnazijo in šemenišče in je bil kaplan v Šmihelu pri Pliberku. Dne 26. marca 1940 je bil aretiran. Povod aretacije je bil, da je pri naboru izjavil, da »Wehrpassa« ne podpiše. Najprej je bil v celovških zaporih, nato pa je bil brez zaslišanja skupaj z rajnim dekanom Sinterjem odpeljan v dachauško taborišče. Od tam so ga poslali v taborišče Mauthausen, kjer je moral opravljati težka in nevarna dela v kamnolomih. Decembra 1940 so ga ponovno prepeljali v Dachau. Bil je krepke narave in železnega zdravlja, toda nečloveško ravnanje, mučenje, težka dela, lakota in pomanjkanje so zlomili njegove mlade moči. Njegovi sotrpini iz taborišča priporočajo, da so morali rajnega zadnjih 14 dni nositi k vsakdanjemu »apelu«, ker zaradi oslabelosti sam ni mogel več hoditi. Umrli je v Dachau. Na željo njegove matere so prepeljali njegov pepel v Škocjan. Čeprav pogreb ni bil naznanjen in se ga duhovniki, razen domačih, niso udeležili, se je 3. marca 1941 zbralo ogromno ljudstva na škocijskem pokopališču, da izroči pepel kaplana Kuteja Toneta ob strani rajnega župnika Poljanca domači zemlji.

Po triletni službi in po težkem križevem potu skozi ječe in koncentracijska taborišča je odšel mladi, čvrsti in zmožni Tone Kutej iz naše srede, M. P.

Z ZILE

Videti je, kakor bi bili Slovence pri Zili v teh letih pregnali, tako malo se ganemo. Pa smo le ostali kljub strašnemu pritisku, ki je bil v naših krajih še posebno hud. Saj tudi na nas niso pozabili, ne pri izselitvi in ne pri ječah. Danes seveda nihče ničesar ni kriv in vsem nacistom, ki jih je zasledbena oblast zaprla, se godi »strašna krivica!« Čudno, prej so se širokoustili in grozili z izselitvijo vsakega, ki se ni hotel pokoriti, sedaj pa

so naenkrat nedolžne žrtve! Podpisi na raznih listinah izseljencev in onih, ki so morali umreti v celovški hiralnici, vsebujejo vsekakor dosti obremenilnih dokazov. Čudimo se le, da se nekateri goreči funkcionarji še vedno sprehajajo lepo na svobodi, kot bi se ne bilo ničesar zgodilo!

Drugače prehajamo polagoma spet v več ali manj urejeno življenje. Po planinah se pase naša živina, a se je žal precej izgubi. Vse sledi kažejo v Italijo: čim je mimo Vidma, je za vedno izgubljena. V zadnjem času nam celo grozijo, da bo Italija vso živino enostavno zaplenila, češ ker nismo prosili za dovoljenje, da bi lahko pasli. Pa res ne vem, kdo je prav za prav gospodar v Kanalski dolini! Amerikanci so dali dovoljenje, da lahko pasemo, Italijani pa o tem nočejo ničesar vedeti. Upamo, da se bo avstrijska vlada, ki se poteguje za priključitev Kanalske doline, zavzela vsaj za to, da nam povrne naše po fašističnem razlaščenju planinske pašnike in gozdove. — Do danes tudi še niso porušene ogromne trdnjave, ki grozijo ob vsej meji in nas še vedno spominjajo na strašno vojno. Upamo, da v Parizu ne bodo pozabili teh strahotnih vojnih naprav na naših mirnih planinah!

Našega lista smo nadvse veseli, priporočili iz drugih krajev naše zemlje pa smo razočarani nad mrtvilom naših zilijskih prosvetnih društev. Kje si mladina z Brda, iz Melvič in Dol, kje ste dekleta in fantje iz Bistrice, Zahomca in Gorij? Kar pridno in korajžno na delo, stari bomo že pomagali!

PODLJUBELJ

»Slovenski vestnik« nam daje prvo priložnost oznaniti koroškim Slovincem heroično in mučeniško smrt dveh partizanov iz Podljubelja — Franca Gräflingerja in Ignaca Weisa, ki so ju 10. maja 1945 združeni SS-ovci in belogardisti na živinski način ubili v domačem kraju, kamor sta se vrnila. Podljubelčanom bosta ostala v spo-

minu kot trajna vzpodbuda za boj za narodne pravice.

Dne 4. julija smo imeli v Podljubelju dva pogreba. Nesli smo k večnemu počitku dve slovenski mamici — Ano Schwarzovo in Trezo Potiskovo, matere slovenskih delavcev, ki so kakor vse matere delavcev živele in zorele v skrbeh, delu in trpljenju in dozorele v svojem šest in sedemdesetem letu, dokler jih ni odtrgala od drevesa življenja božja dlan. Župnik T. O.

ŠKOCJAN V PODJUNI

Majhna, a vendar kot biser je lepa koroška zemlja. Včasih se človeku zdi, kot bi narava hotela s to zunanjo lepoto zakriti vse one strašne rane in udarce, ki jih mora že stoletja prenašati ljudstvo na tej zemlji. Tako majhni, kot smo, in vendar smo vsem v spotiko, vsem v napotje. Naša zgodovina je pisana s krvjo zatiranega, naš vsakdanji kruh je bil bič in nasilje. Toda narod ob Dravi ni klonil, čeprav je tekla kri, čeprav so goreli slovenski domovi, čeprav so se polnila taborišča. Nasilnik je moral vedno znova poln besa zatuliti: »Umrjeti nočejo!« Da, narod naš umreti noče. Čeprav stokrat tepeni in preganjani, čeprav pribiti na križ, povemo vsemu svetu: V nas gori luč zaupanja v življenje. S trdo pestjo in železno voljo hočemo zgraditi sebi in zgodovini nov dom, dom svobode in bratstva! Naše delo, ki ne bo štelu ne žrtev ne udarcev, naše bridke preizkušnje v krvi in smrti pridobljene, naša srca polna ljubezni do naroda in njegovih tisočletnih vrednot, naše mlade moči v trpljenju prekaljene so nam porok za nove zarje, nove dni.

Ta ogenj, ta silna moč tudi v nas Škocjanarjih gori. Res je morda naš sloves od Poljančevih časov nekoliko obledel, res smo morali v letih nacizma marsikdaj skriti svojo željo in slovenska beseda nam je morala večkrat zamreti na ustih. Toda žrtve, ki smo jih dali: Dobrovnikova, Komarjeva družina in druge, jasno pričajo, da nas niso strli. Umrili so ljudi, njihovega duha pa niso mogli zatreti, ampak je zaživel še jasneje.

In polni tega duha smo se vrgli na kulturno delo. O tem dovolj zgovorno govori cela vrsta kulturnih prireditvev v preteklem letu. Pa večkrat ni lahko to delo. Kot povsod, tako je tudi pri nas prenekateri suha veja na narodnem telesu, marsikdo se je udinjal tujcu-sovražniku, ki je širil svoj severni evangelij sovraštva, in mu za skledo leče prodal sebe in svoj rod. In vsi i še danes niso spoznali, da so njihove zarje za vedno utonile, da bodo tudi oni sami danes ali jutri pošteptani, ker so zavrgli najvišjo vrednoto — svoj narod in pljunili na svoj slovenski ponos.

Kot pri skoraj vseh naših dosedanjih kulturnih prireditvah, ki so bile čisto nepolitične, pač pa slovenske, tako se je tudi pri zadnji 16. junija pokazal ves gnev ne samo domačih odpadnikov, ampak tudi odgovornih oblasti. Res smo revni in ubogi, nimamo ne dvorane ne odra in za vsako prireditev moramo vse to posebej narediti. V novi šoli je pa krasna telovadna dvorana, res še nedodelana, vendar primerna za vsako prireditev. Na vse strani, na šolske in politične oblasti, so romale prošnje, da bi smeli za slovensko igro »Z lastovkami« uporabiti te prostore, pa vse zaman. Sklep gospodov je bil: Slovincem ne damo dvorane! Tako torej: na slovenskih tleh, v prostorih, ki so jih slovenski kmetje pozidali s svojimi žulji in svojimi davki, na popolnoma slovenskem ozemlju ni prostora za nedolžno slovensko igro »Z lastovkami!« Kadar pa razni »Almrausch« prodajajo svojo puhlo in ovenelo »umetnost« in »kulturo« ter uvažajo tujo učenost na slovenska tla, tedaj pa se vrata v dvorani škocijske šole odpro na stežaj.

Vajeni smo že krivic, toda povemo, da jih bo nekoč konec. Povemo, da nas to prav nič ne plaši pri našem delu, kar je jasno pokazala lepo uspela prireditev 16. julija, ki je bila kar na skednju. Nad 700 ljudi je vneto in s solzami v očeh poslušalo lepo slovensko besedo, Tako igralci kot pevci so odlično rešili svojo nalogo in s tem pokazali, kako resno so se lotili prosvetnega dela.

Naš sklep ob tej novi preizkušnji je samo eden: s pota, na katerega smo stopili, ne gremo za nobeno ceno, od boja za svobodo slovenske besede in pesmi ne odstopimo, žrtev se ne bojimo, mačehovskega kruha pa bomo kmalu siti. T.

ŽVABEK

Od nekdanj je bil običaj, da se je v Ukarnjevi dvorani od časa do časa zbirala žvabeška slovenska narodna družina. Prisostvovala je slovenskim prireditvam in poslušala pesmi in govore ter se veselila mladine in njenih odrskih nastopov. Le v preteklih letih velike vojne so nacisti zatrli vse narodno življenje. Toda nasilje traja le nekaj časa in brezprimerni odpor in junaštvo svobodoljubnih narodov sta zopet odprla vrata v lepšo, bolj svobodno bodočnost. Že drugič v tem letu se je 30. junija napolnila Ukarnjeva dvorana starih in mladih Žvabekarjev, ki so prihiteli na prireditev. Domači pevci in pevke so podali nekaj prelepih pesmi. Po govoru je sledila igra in je vzbudila mnogo zdravega smeha. Posrečene so bile deklamacije in prirsni nastopi najmlajših. Ljudje so se razšli z željo, da bi kmalu zopet doživeli kaj podobnega L. P.

SPOMIN

NA ANINO GODOVANJE NA HESSELBERGU

Prišel je predvečer sv. Ane I. 1942. Nič manj ko 23 Nanijev in Ančk je bilo v našem taborišču in zraven še naš Jaka iz Lipe pri Vrbi. Pri tej rekordni številki je bilo skoro nemogoče zapeti vsaki posebej, ker bi to trajalo do jutri. Naši taboriščniki so si pritrkali vsak nekaj, ženske so spekle kolače, pogrnile mize v dvorani, v sredini šopek cvetlic in k čašici kave je prisledlo 23 Anuš in en Jaka. Zbor je zapel zdravico. V svojem zahvalnem govoru je naš Jaka omenil, v kakšnih okoliščinah obhajamo to godovanje. Obudil je spomin na naše domove in na naše rojake doma in svoj govor končal z besedami: »Vzeli so nam naše domove, oropali so nas vsega, vendar zemlje, domače zemlje nam ne morejo odnesti!« In tako je tudi bilo. Vrnili smo se žal ne več vsi in naša zemlja nam je ostala zvesta. Folti.

VRH MACNA

Zegnanje v višini 1.600 metrov res ni nekaj vsakdanjega. V mirnih časih so bili na Rutah godci in topovi z Macna so naznanjali celemu Rožu, da je na Anin god tam gori največji praznik. V uti poleg cerkvice si lahko dobil, kar si si pozelel: pivo, kava, čaj in tudi prigrizek. Tega letos seveda še ni bilo in vsak je moral prinesiti prigrizek s seboj. Toda praznik je bil, da malo takih. Gotovo se je zbralo letos okoli 600 ljudi na tem vrhu in kar štiri božje službe so se darovale v prijazni cerkvi. Posebno je ugajalo tokrat slovensko petje pri glavni maši, saj je bilo vse, staro in mlado in s tem je bilo tudi nehoto povedano, da stoji Macen na slovenski zemlji.

Slovenska prosvetna zveza naznanja

tele občne zборе za nedeljo 4. 8. 1946:

»Zvezda« v Hodišah ob 8.30 dopoldne v društvenih prostorih;

»Bilka« v Bilčovsu ob 15 pri Miklavžu;

Podljubeljsko društvo v Kapli na Dravi ob 15 v društvenih prostorih;

»Danica« v Št. Vidu v Podjuni ob 9 pri Rutarju;

»Peca« v Šmihelu ob 9 pri Šerčerju.

T O N E J E L E N I :

IZ SPOMINOV

Mislil sem, da bo vsaj ponoči mir. Pa sem se zmotil.

Zopet ropot in vpitje. Strašni glasovi, tuljenje in ječanje. Vmes razločim vedno besedo »bandit«. Kaj neki more biti? Stražarji tekajo po hodniku, vrata se odprejo in v celico mi vržejo mladega fanta.

»Kaj se godi? Povej, tovariš!« ga nagovorim.

»Na hodniku v kleti strašno pretepaajo. Kar s puškinimi kopiti po glavah. Pripeljali so kakih 30 moških. Dva poznam. Partizani so. Ubogi fantje, težke ure jih čakajo. Tovariš, ali nimaš ničesar za jesti ali vsaj požirek vode? Že dva dni nisem dobil niti vode. Še en dan bo tako. Ne vem, če bom zdržal.«

»Zakaj ti ne dajo hrane?« ga vprašujem.

»Ker nisem hotel priznati, kar so hoteli zvedeti. Pojutrišnjem bom zopet zaslišan, takrat bom jedel. Če ne bom priznal, pa zopet tri dni brez hrane. To bo že tretjič. Tudi tebi se bo tako godilo, če ne boš priznal, kar oni hočejo, seveda če boš sploh zaslišan!«

Na hodniku je potihnilo. Najbrž so jih zaprli v klet. S tovarišem sva se skušala umiriti in sva tolažila drug drugega.

»Nocoj ne bova spala,« mi pravi.

»Zakaj ne, saj se bo vendar umirilo!«

Ni mi več odgovoril. Zopet zaslišim šum in korake po hodniku. Med surovim vpitjem slišim, da se neke v kleti odpirajo težka vrata, ki se čez čas zaprejo. Iz iste smeri prihajajo glasovi, ki se mi zdijo kot glasovi iz podzemlja. Ne morem razločiti, ali je molitev ali je pesem. Vmes pa kakor kletev in jok. Vprašam tovariša, kaj je to. Ne da mi odgovora. Leži na trebuhu, pesti ima pod obrazom in telo mu drhti kot v krčih.

Glas iz kleti je postal močan, da lahko razločim pesem: »... slovenskih fantov grob«. Vso noč nisem zatisnil oči in nisem spregovoril besedice.

Zjutraj nas budi stražar z glasnim psovanjem. Zajtrk bo in pol litra vode za žejo in za umivanje za ves dan. Poleg tega košček kruha. Jaz sem dobil, moj tovariš ne. Stražar stoji pred menoj z naperjeno brzostrelko, da ne bi s tovarišem delila hrane. Ne bil bi več tako lačen, če bi mogel deliti s tem revežem. Vem kako strašen je glad.

Zdi se mi, da je prišel poveljnik

nadzorovat stražo v bunkerju. Slišim raportirati stražarja: »V celici št. 7 si je nekdo prerezal z žlico vrat. Poginil je.« »Spravite ga stran!« Drug za drugim gredo, vsak na svoj način, brez prestanka.

Moj tovariš je zopet spregovoril.

»Ali si slišal streljanje ob zori?«

»Slišal sem, toda to je bila najbrž strelna vaja s strojnimi.«

»Ne, ni bila vaja. Sinoči ti nisem mogel povedati. Bil sem še v skupnem zaporu št. 5, ko je prišel komandantov namestnik SS-ovce Guck s še šestimi SS-ovci. Izbrali so 25 fantov, jih zvezali in odgnali v klet, odkoder se je nato slišala pesem, molitev in kletev. Danes ob zori so jih odpeljali zvezane v Drago in postrelili kot razbojnike. Za Begunje ni to nič novega.

Maksim Gorki:

Prinašamo odlomek Gorkijevega romana »Mati«. Rusko delovno ljudstvo proslavlja 1. maj. Mati Nilovna se je s svojim sinom udeležila delavskega pohoda. Carska policija je brezobzirno napadla mirno povorko, jo razbila ter odpeljala v zapore delavske voditelje. Med njimi je bil tudi njen sin.

Nekdo jo je sunil v prsi. Skozi meglo, ki ji je zagrinjala oči, je videla pred seboj oficirčka; njegov obraz je bil rdeč in napet.

»S poti, starka!« je kričal nanjo.

Od zgoraj navzdol se je ozrla nanj in zagledala pred njim na tleh drog zastave, prelomljen na dvoje — na enem izmed kosov je še visela krpa rdečega blaga. Častnik ga ji je iztrgal iz rok, ga vrževal v stran in začepetal z nogami, kričeč:

»S poti, pravim!...«

Sredi vojakov je zopet vzplamenela pesem:

»Pokonci, povzdigni se, delavsko ljudstvo!...«

Vse se je sukalo, zibalo in trepetalo. Zrak je bil poln glasnega, razburjenega hrupa, podobnega zamolklemu brenčanju brzojavnih žic. Častnik je odskočil in togotno zavreščal:

»Petje se mora nehati! Narednik Krajnov!«

Mati je opotekaje se stopila h kosu

Take stvari se tu dogajajo vsak teden celo po večkrat.«

Stisnilo me je v grlu. Imel sem občutek, da me je zgrabila ledena roka za srce. Doživel sem že marsikaj, toda s tem, kar sem doživil takrat, nisem našel primere.

Pripravljen sem bil na vse. Če pa le bom srečno preživel in prišel živ iz tega pekla, sem se zaklel, da bom uporabil vse svoje sile, da pomagam maščevati ta grozodejstva. Moje življenje je dolg, ki mi ga je naložila vaša smrt. Maščevali vas bomo s tem, da bomo ponesli vašega duha in vašo zavest v sleherno slovensko srce, ki mora zaživeti svobodno in prosto vseh fašističnih spon.

To je bil en dan od tisoč in dvestotih.

Preživel sem ga, kot sem preživel vse druge. Tovarišev, njihovega in svojega trpljenja pa nisem pozabil. Dolžan sem njim, da nosim v sebi njihovo zavest tako, kakor bi oni nosili mojo, če me ne bi več bilo.

(Konec)

* MATI *

droga, ki ga je bil vrževal v stran, in ga znova pobrala:

»Zamašite jima gobec!...«

Pesem se je zmešala, zatrepetala, se raztrgala in utihnila. Nekdo je zgrabil mater za ramena, jo zasukal in jo sunil v hrbet.

»Hodi, hodi!...«

»Izpraznite ulico!« je kričal častnik. Kakih deset korakov od sebe je mati spet zagledala gosto trumo ljudi. Rjovel so, renčali, žvižgali, se počasi umikali po ulici in se razlivali na dvorišča.

»Hodi, vrag!« je zavpil materi prav na uho mlad, brkat vojak, ki jo je došel, in jo pahnil na pločnik.

Stopala je, opiraje se na drog, in noge so ji klecale. Da ne bi padla, se je z drugo roko oprijemala sten in plotov. Pred njo so se umikali ljudje, okoli nje in za njo so korakali vojaki in klicali:

»Hodi, hodi!...«

Vojaki so jo prehiteli, obstala je in se ozrla. Na koncu ulice so stali v redki vrsti prav takšni vojaki in zapirali izhoda na trg. Trg je bil prazen. Tudi spredaj so se zibale sive postave in se počasi pomikale proti ljudem... Hotela se je vrniti, a v tem je, sama ne vedoč zakaj, krenila dalje, prišla do vogala in zavila v tesno, zapušče-no stransko ulico.

Spet je obstala. Globoko je vzdihnila in potegnila na uho. Nekje spredaj je hrumelo.

Opiraje se na drog je stopala dalje in migala z obrvmi, vsa mokra od nadnatega potu in polna krikov; gibala je z ustnicami, mahala z roko okoli sebe in v njenem srcu so se kakor iskre ukresavale nekakšne besede, vzplamenevale, se nabirale in razvnamale v njej trdovratno mogočno željo, da bi jih izgovorila, zavpila...

Stranska ulica je ostro zavijala na levo in za vogalom je mati zagledala veliko, gosto gručo ljudi.

Sredi te gručice je nekdo z močnim, donečim glasom govoril:

»Iz objestnosti, dragi moji, se nihče ne zaganja v bajonete!«

»In kako so se držali, a? Proti njim korakajo — ti pa stojijo! Stojijo, ljube duše, brez strahu.«

»Da—a...«

»Paša Vlasov, ta pa, ta!«

»In Malorus?«

»Na hrbtu je držal roke in se smehljaj, da bi ga...«

»Ljube duše! Ljudje!« je zaklicala mati in se vrinila med množico. Gruča se je spoštljivo razmikala pred njo. Nekdo se je zasmejal:

»Glej jo — z zastavo! Zastavo ima v rok!«

»Molči!« je strogo rekel drugi glas.

Mati je široko razprostrla roke...

»Poslušajte... za Križčevo voljo! Vsi, kar nas je — moji ljubi... prisrčni moji... pokažite se in pogledite brez strahu... brez bojznosti... kaj se je zgodilo? Otroci gredo po svetu... Naši otroci gredo, naša kri, za resnico gredo... pošteno odpirajo pot na novo pot... na ravno, široko pot — za vse! Za vas vse, za vaše otroke so vzeli nase to križčevo pot... in iščejo novega sonca... novih, za zmerom svetlih dni... Oni hočejo drugega življenja v resnici in pravičnosti... vsem hočejo dobro!«

Srce se ji je trgalo, v prsih ji je bilo tesno, v grlu suho in vroče. Globoko v njeni notranjosti so se porajale besede velike, vse in vsakogar objemajoče ljubezni, ki so jo peklo na jeziku in delale, da je čedalje silnejše, čedalje svobodnejše gibala z njim.

Videla je, da jo vsi molče poslušajo, in čutila, da ljudje mislijo: tesno so stali okoli nje, in v njej je rasla in rasla želja — ki ji je zdaj že jasno prevzemala zavest — želja, da bi poglala ljudi tja, za sinom, za Andrejem, za vsemi, ki so bili padli vojakom v roke, za vsemi, ki so jih bili pustili same in so se ločili od njih.

Ozirala se je po mračnih, pazljivih obrazih, ki so jo obdajali, in z mehko močjo je nadaljevala:

Primožič Franc-Marko:

KOROŠKA V BORBI

Slovenski narod na Koroškem se je boril v vrstah narodnoosvobodilne vojske jugoslovanskih narodov pod vodstvom maršala Tita v neizprosni borbi za svoj obstoj. S svojo borbo in s krvjo svojih najboljših sinov in hčera, ki so v tem boju žrtvovali svoja življenja, je dokazal, da ga tudi stoletna sistematična germanizacija ni mogla uničiti. S svojo borbo je pred vsem svetom dokazal svojo živno povezanost z vsem slovenskim narodom.

II.

Čeprav je bilo jedro zavednih Slovencev izseljeno s Koroške že v aprilu 1942. leta, se je partizanstvo na Koroškem dokaj hitro razvijalo; to pa si lahko razlagamo predvsem s tem, da je vzporedno z vojaško borbo šla politična borba. Ljudstvo si je hitro osvojilo besede o svobodi, ki jih je širila OF. Besede o enakosti in bratstvu med narodi so stopile v boj z nasilno miselnostjo zločinskega fašizma »o nadčloveku« in »o gosposkem narodu«.

Že avgusta 1942. leta je pričel svoje delo kot aktivist OF v rojstnem kraju Ivan Zupanc, doma z Obirskega pri Železni Kapli. Tovariš Zupanc je

pobegnil pred hitlerjevo mobilizacijo v Jugoslavijo. Bil je kmečki sin, vse se narave in narodno zaveden Slovenec. Po tistem dnevu, ko so fašistični roparji v celoti poteptali našo domovino in je deset dni nato OF slovenskega naroda pozvala vse poštene Slovence v boj, je naš tovariš Ivan Zupanc odšel k partizanom na Dolenjsko. V letu 1942 je prišel na Gorenjsko v Kokrški partizanski odred. Od tu je nadaljeval svojo pot v svoj rojstni kraj na Obirsko pri Železni Kapli na Koroškem. Že do novembra istega leta je imel velike uspehe v svojem političnem delu. V odbore OF je v najkrajšem času povezal nad dve sto koroških Slovencev. Fašistični čuvaji, gestapo in policija seveda niso mogli mirno gledati, kako se narod prebujajo. Že 11. novembra 1942 je gestapo v teku enega dne aretiralo 57 oseb iz Železne Kaple. Obirskega, Sel, Žitare vasi in Celovca. 13 od teh aretirancev so fašisti obsodili na smrt in jih 29. aprila 1943 na Dunaju obglavili. Ostale so obsodili na dosmrtno ječo. Ta silni teror je močno škodoval političnemu delu ter vsemu narodnoosvobodilnemu gibanju, ker je od političnega de-

la zavisela prostovoljna mobilizacija v partizansko vojsko.

Novembra 1942. leta je prišel na Koroško tovariš Matjaž — inž. Pavle Zaucer, ki je takoj zasnoval obširno organizacijo OF na Slovenskem Koroškem. Pozimi, ki je močno ovirala razmah narodnoosvobodilnega gibanja, so se pričeli kazati prvi sledovi uspešnega dela prvih aktivistov OF na Koroškem. Že spomladi 1943. leta je skupina treh političnih aktivistov prodrla iz goratega predela v Podjuno. Na čelu teh treh tovarišev je bil tov. Gašper — Prušnik Karel, doma iz Železne Kaple. Uspehi v političnem delu so že v oktobru 1943. leta omogočili, da se je sestavil Okrajni odbor OF za okraj Velikovec.

V zahodnem delu Slovenske Koroške, predvsem v Rožu, je pričel s političnim delom kot aktivist OF tovariš Matija Verdnik, po poklicu delavec iz Bistrice v Rožu. Tov. Matija je navezal stike tudi z avstrijskimi antifašisti. Tudi v zapadnem predelu so se kmalu začeli kazati prvi sadovi predanega dela.

S tem pa, da se je delo političnih aktivistov razširilo na vzhod in na zapad ter da so bile vsespovsod postavljene osnovne organizacije — Krajevni odbori OF in da so navezali aktivisti OF stike s tistim delom avstrijskega prebivalstva, ki je bilo antifašistično razpoloženo, so bili dani pogoji, da je bilo mogoče pozimi

1943-44 sestaviti 6-članski Pokrajinski odbor OF za Slovensko Koroško.

Tako se je ustvarilo enotno politično vodstvo za vso Slovensko Koroško. Naloga politične organizacije je bila, da seznani zadnjega poštenega prebivalca Koroške z vsebino narodnoosvobodilnega gibanja. OF je odvrčala vse ljudstvo od poslušnosti nacizmu, tako Slovence kakor tudi Avstrijce. Aktivisti OF so izvrševali naporno delo, ko so bili vedno v manjšini proti močnim fašističnim policijskim oddelkom. Kljub zasedam, stražam, policiji in gestapu so obiskovali dan na dan ljudi, jih prepričevali, kakor se je treba boriti proti fašizmu, ki hoče iztrgati naš narod na Koroškem. Za to delo so prinesli s seboj dragocene izkušnje aktivisti OF — partizani, ki so se borili že v Jugoslaviji. Na teh izkušnjah so se šolali domačini. Vedno več novih borcev je prihajalo v narodnoosvobodilno vojsko. Ker so slovenski borci nudili pomoč tudi avstrijskim antifašistom, so pomagali, da se je v osrčju nemškega rajha začelo pojavljati antifašistično gibanje. Kljub temu, da je bila gestapo neprenehoma na delu, so se ustanovljali odbori OF in antifašistični odbori v Beljaku, v Celovcu, v Velikovecu in po vseh večjih in manjših krajih na Koroškem. Iz nemške vojske so vsak dan dezertirali vojaki Slovenci in njim so kasneje sledili v manjši meri tudi Avstrijci. (Dalje)

»Naši otroci gredo po svetu, radi naproti... šli so, za vse in za Kristusovo resnico — zoper vse tisto, s čimer so nas zaslužili, zvezali in potlačili naši hudobni, zavratni, lakomni sovražniki! Ljubi moji — za vse ljudstvo se je dvignila ta naša mlada kri, za ves svet, za vse delavske ljudi... Nikar jih ne puščajte samih, ne zatajite jih, ne zapustite svojih otrok na njihovi samotni poti — ki so krenili nanjo zato, da bi nam vsem pokazali cesto k resnici in nas privedli nanjo... Imejte usmiljenje s seboj... v ljubezni se jih oklenite... razumite otroško srce in verjemite srcem svojih sinov — zakaj oni so našli resnico in v njej gorijo in zaradi nje poginjajo. Verjemite jim!«

Glas se ji je utrgal, brez moči se je opotekla, nekdo ji je segel pod pazduho...

»Božjast govori iz nje!« je nekdo razburjeno, polglasno zaklical. »Božjast, ljudje krščanski! Poslušajte!« Drugemu se je zasmilila.

»Eh, kako se mučil« Očitki so se usuli nanj.

»Ne muči se, le nas, bedake tepe, kaj si dopovedal!«

Visok, trepetajoč glas se je vzvil nad množico.

»Pravoverniki! Moj Mitja — ta čista duša — kaj je pregrešil? Za tovariši je šel, za ljubimi... Prav ima Nilovna — zakaj puščamo otroke na cedilu? Kaj so nam storili hudega?«

Mati je pri teh besedah vztrepetala in tihe solze so bile njen odgovor nanje:

»Pojdi domov, Nilovna! Pojdi, mati! Izmučila si se!« je glasno rekel Sizov.

Bled je bil, razmršena brada se mu je tresla. In zdajci je nagrbančil obr-

vi, strogo spustil oči po ljudeh, se ves vzravnil in razločno dejal:

»Mojega sina Matveja je v tovarni zmečkalo... kakor veste. A če bi bil živ, bi ga sam poslal v vrsto z njimi, s temi... sam bi mu rekel: Pojdi tudi ti, Matveji! Pojdi, tako je prav... tako je pošteno!«

Prenehal je in obmolnil; vsi so mračno molčali, čuteč mogočni objem nečesa neznanskega, novega, kar jih pa ni več plašilo. Sizov je vzdignil roko, jo potresel in nadaljeval:

»Starec vam govori... saj me poznate. Devet in trideset let delam tu... tri in petdeset let živim na svetu. Mojega nečaka, čednega in pametnega fanta, so danes spet prijeli. Tudi ta je korakal spredaj, zraven Vlasova... tik ob zastavi...«

Mahnil je z roko, zlezal vase, prijel mater za roko, rekoč:

»Ta ženska je govorila resnico... Naši otroci hočejo živeti v časti in po pameti, pa smo jih zapustili... in smo odšli, da! Pojdi, Nilovna...«

»Ljubi moji!« je spet izpregovorila in se z objokanimi očmi ozrla po ljudeh. »Naših otrok je življenje — njihovo je svet!«

»Pojdiva, Nilovna! Na, palico vzemi...« je rekel Sizov, moleč ji konec droga.

Množica je žalostno in spoštljivo zrla za materjo in hrup sočutja jo je spremljal. Sizov je molče odrival ljudi s poti in ljudje so se molče umikali in pokorč se nejasni sili, ki jih je vlekla za materjo, brez naglice šli za njo, razgovarjaje se s kratkimi, polglasnimi besedami.

Pred vrati svoje hiše se je obrnila k njim, oprta na okršek zastave, se priklonila in hvaležno, tiho dejala:

»Hvala vam...«

co. V svoji »Pesmi o sokolu« kliče k junaškim dejanjem. Slavo poje »brezumju hrabrih«. Kajti: »V boju s sovragi ti je iztekla kri... Toda pride čas in kaplje tvoje vroče krvi bodo kakor iskre vzplamenele v mraku življenja in mnogo drznih ptic se bo užgalo od brezumne želje po svobodi in pravici!«

Ljudstvo je željno pravice, ne zato, ker je to lepa beseda; hoče svobode, ker bi sicer počasi umrlo. Ljudje čutijo vsak dan bolj krvavo jarem trpljenja, zatiranja in tlačanstva. Vedo,

Maksim Gorki

da je jarem treba odvreči, nasilno in v borbi, ker drugače ne gre. Gorki je to voljo po svobodi opeval v »Burjevniku«, ki naznanja vihar upora: »Bedasti pingvin med skalami svoj tolsti trup boječe skriva... Samo drzni burjevnik leta smelo in svobodno nad razpenjeno gladino.« Zaničeval je plašne pingvine, ki se skrivajo med skalami in se že vnaprej boje viharja. Burjevnikom — upornemu delovnemu ljudstvu pa je goreče zaklical: »Naj močneje zahrumi vihar!«

Mogočno je sklesal junake v svojih delih. Tiste ljudi, ki so popeljali ljudstvo v svobodo. Pokazal je, da morejo samo ti ljudje, hrabri, nespravljeni, skrajno vdani svoji dolžnosti, vedno tesno povezani z množico, privedi ljudi do zmage. Nepozabno stoji pred nami njegovi junaki iz knjige »Mati«: Pavel Vlasov, njegova mati Nilovna in vrsta odločnih in neupogljivih delavcev.

Vendar bi človek zaman iskal v njem in njegovi besedi strogega, brutalnega klica po krvi. Njegova beseda je topla, polna ljubezni; taka je lahko samo beseda človeka, ki pozna človeško bedo in krivice. Njegova neizprosna in borbenost sta nastali v

globokem spoznanju, da lahko samo kri umije človeka, če hoče služiti potem v novem, svobodnem svetu pravice in ljubezni.

Zato je Gorki korakal v vrstah ruske revolucije. Rastel je v trpljenju skupaj z delovnim ljudstvom, skupaj z njim se je tudi boril. Voditelj delovnega ljudstva, Lenin, je bil njegov veliki prijatelj. Lenin pa je bil tudi njegov strogi učitelj, kadar je Gorka zapeljalo njegovo predobro srce. Molotov je dejal o Gorkem, da je »vpliv umetniške besede Gorka na usodo naše revolucije neposrednejši in močnejši od vpliva katerega koli drugega našega pisatelja. Prav zato je tudi Gorki pravi oče socialistične književnosti v naši deželi in v očeh delavstva vsega sveta.« Gorki je glasnik upornega delavstva.

Po nastopu sovjetske oblasti se je Gorki aktivno vključil v veliki ustvarjalni proces. Pisal je nova umetniška dela, nastopal kot publicist, kot organizator najpomembnejših družbenih in književnih dejanj. V dobi stalinskih petletk je Gorki obiskoval tovarne, stavbišča, mladinske zbornice, sledil slehernemu novemu koraku, ki je pričel o kulturnem napredku, o hotelu množice po znanosti in tehniki. Občutek radosti, ker se njegova domovina preraja, občutek neskončne ljubezni do nje preveva celotno množično delavnost in ustvarjalnost Gorka.

Ljudje dela so vedno navduševali velikega pisatelja. Vse svoje življenje je videl prave junake samo v ljudeh, ki ljubijo in znajo delati. Pesnik dela, Gorki, je posvečal vso svojo neizčrpno energijo delu za izgraditev novega življenja.

Ko so fašisti prišli na oblast v Nemčiji, se je Gorki zavedal nevarnosti, ki je začela groziti njegovi deželi in vsem narodom. Po vsem svetu je odmeval njegov glas, ki je klical na neusmiljen boj proti fašizmu: »Živimo v vojnem stanju, to moramo pomniti, ne pozabiti niti trenutke. Sovražnika je treba uničevati, neusmiljeno in brez prizanašanja, ne da bi se ozirali na tožbe in vzdihovanja poklicnih humanistov.«

Gorka ne imenujejo zaman »burjevnik«, ptiča, ki oznanja vihar. Zatirano delovno ljudstvo je klical k življenju, k svobodi. Neštetim delavcem in kmetom je dajal moči in jih bodril s svojimi besedami. Njegov klic pa budi še danes vse tiste ponižane in trpeče, ki se bore za svoje pravice, za svobodo.

»Me matere smo močnejše od smrti, me, ki neprenehoma dajemo svetlo modrijane, poete in junake, me, ki sejemo po njem vse, zaradi česar je slaven.« Gorki

Maksim Gorki

BOREC ZA PRAVICO IN SVOBODO

Pred desetimi leti so na Kremlju pokopali ruskega pisatelja in pesnika Maksima Gorka. Molotov je tedaj dejal v svojem govoru:

»Ko se danes poslavljamo od Aleksaja Maksimoviča, čutimo, mi njegovi tovariši in številni bralci-spoštovalci, da odhaja svetel drobci življenja slehernega izmed nas za vedno v preteklost. Milijoni ljudi doživljajo sedaj to čustvo. Tako duševno globoko in neposredno blizu nam je bil Gorki, ljudem svoje dobe, ki jim je toliko dal z genialno umetniško besedo, s svojo neizmerno ljubeznijo do delavstva in borbo za svobodnega človeka, z zgledom vsega svojega ne navadnega, edinstvenega življenja.«

Gorki ni bil osamljeni pisatelj, ki jadikuje nad usodo človeštva. Bil je človek iz ljudstva: vajenec pri ple-

skarju, cunjar, kuharček na ladji, pevec na odru, vajenec pri podobarju, pekovski pomočnik, nočni čuvaj na železnici... Spoznal je trdoto življenja, vso njegovo krutost, ki je je polno življenje. A vendar je dejal: »Moja življenjska pot je bila težka; nihče med vami ni spoznal takšne bede, takšnega ponižanja in trpljenja kakor jaz — a življenje je vendarle krasno.« Voljo do življenjske sreče je iskal Gorki v ljudeh in jo našel. Vodila ga je silna vera v dobroto, v zmago pravice. Vse to je dal Gorki ljudem, da bi jih ohrabil v njihovem boju za pravico. Zato srečamo Gorka v upor proti krivični carski družbi. V revolucionarnih vrstah delovnega ljudstva koraka pesnik — borec.

Že leta 1895 poziva Gorki ponižno in teptano ljudstvo v borbo za pravi-

PRIMORCI ZA SVOJE PRAVICE

Pokrajinski narodnoosvobodilni odbor za Slov. Primorje in za Trst kot izvoljeni predstavniki vsega slovenskega in velike večine italijanskega ljudstva Slovenskega Primorja in Trsta, ljudstva, ki se je s svojo herojsko borbo plebiscitarno izreklo za združitev Julijske krajine in Trsta z Jugoslavijo, je naslovil na medzavezniško komisijo za proučevanje vprašanja Julijske krajine spomenico, iz katere navajamo nekaj značilnih odstavkov:

V svetovnem spopadu med fašizmom in demokracijo je ljudstvo Julijske krajine takoj stopilo odločno na stran svetovnega demokratičnega bloka in prepričanju, da si bo z borbo pridobilo toliko zaželeno narodno svobodo in da bo končno združeno s svojo narodno državo Jugoslavijo.

Ko je v letu 1939 Nemčija začela novo svetovno vojno, se je ljudstvo Julijske krajine začelo pripravljati na oborožen odpor. Že v letu 1940 so se začele prve večje akcije (dne 25. februarja 1940 je bilo zažgano vojaško skladišče v Klani, severno od Reke; dne 5. junija 1940 je bilo izvršeno prvo rušenje železnice na progi Beljak—Videm pri Trbižu.) Da bi ustražovala slovensko prebivalstvo, je fašistična vlada dala aretirati veliko število Slovencev in v letu 1941 proti šestdesetim pričela v Trstu znani ve-

lik proces Posebnega rimskega sodišča. Proces se je končal z ustrelitvijo Tržačana Pina Tomažiča in štirih njegovih tovarišev. Drugi obtoženci so bili obsojeni na težke zaporne kazni.

Pred napadom na Jugoslavijo so pričeli množično izseljevati obmejno slovensko prebivalstvo v notranjost Italije. Vendar so se že takoj po napadu na Jugoslavijo aprila 1941 po vseh krajih Julijske krajine osnovali odbori Osvobodilne fronte slovenskega in hrvaškega naroda. Borba je dobivala vedno večji obseg. V jeseni leta 1941 so vršile partizanske skupine sabotažne akcije na progah Št. Peter-Reka in Postojna-Trst, a že spomladi 1942 je borba dobila značaj splošne narodne vstaje. Gibčni partizanski odredi, ki jim je pomagalo vse prebivalstvo Julijske krajine, so tako uspešno ogrožali italijansko zaledje, da je bila Italija prisiljena uvesti na ozemlju Julijske krajine še posebne ukrepe za zaščito komunikacij, svojih posadk, za zaščito varnosti svojega vojaštva (gradnja bunkerjev, utrjevanje posadk, gibanje vojaštva v večjih skupinah, zavarovanje železnice s posebnim utrdbenim sistemom in s posebnimi četami). Italijansko vojaško poveljstvo je formiralo dva

posebna korpusa v Vidmu in Trstu, to je 23. in 24. korpus za obrambo pred partizansko delavnostjo. Tema dvema korpusoma sta bili dodeljeni dve diviziji za borbo proti partizanom. Prav tedaj, torej pomladi 1942, je zaman poskušalo nad 5000 italijanskih vojakov pregnati partizane z Nanosa.

Jeseni 1942 so italijanske edinice — 20.000 mož — izvedle veliko ofenzivo na Banjsko planoto in Vipavsko dolino, tudi brez uspeha. Dne 21. februarja 1943 je bila v Julijski krajini ustanovljena »Primorska operativna cona«. Iz novih borcev sta se formirali V. in VI. primorska brigada. Partizanske edinice so bile prisotne vsepovsod. Na skrajnem severu so ponovno porušile pontebesko železnico (25. 5. 1943), prešle vso Furlanijo in porušile 16. 6. 1943 železniško progo na Taljamentu (Tilment). V Istri so se osnovali v tem času novi bataljoni.

Splošna narodna vstaja in mobilizacija v partizane sta se razmahnila v trenutku italijanske kapitulacije. Samo v Julijski krajini je bilo razoroženih nad 70.000 italijanskih vojakov. Zasežen je bil ogromen vojni plen. Z movimi tisoči borcev so se formi-

rale nove brigade, iz novih in starih brigad so rasle divizije, ki so se formirale v slavni IX. korpus Jugoslovanske armade. Osvobojeno je bilo vse ozemlje Julijske krajine z izjemo največjih mest (Trst, Gorica, Pulj, Reka, Postojna, Št. Peter).

Dne 11. 9. 1943 je bil ustanovljen Pokrajinski narodnoosvobodilni svet za Slovensko Primorje, a 16. 9. 1943 odbor za Istro. Kot zbora odgovornih predstavnikov vseh krajev sta ugotovila, da se je narod osvobodil petindvajsetletnega tlačanja Italije in da je prevzel oblast v svoje roke. Izrekla sta voljo vse Julijske krajine, da se priključi Sloveniji odnosno Hrvaški in preko njiu Jugoslaviji. Vsa Julijska krajina je odmevala v vzdihih veselja in sreče: Jugoslavija.

Vse nemške ofenzive na osvobodjenem ozemlju — samo velikih ofenziv je bilo sedem — so se končale z novo okrepitvijo narodne vojske. V borbi je sodelovalo celotno civilno prebivalstvo. Pomembno vlogo v oskrbi vojske je imel Trst, v katerem je s pomočjo nad 500 mestnih, krajevnih in terenskih odborov protifašističnih organizacij aktivno sodelovalo vse slovensko in velika večina italijanskega prebivalstva v zbiranju in pošiljanju potrebnega blaga, denarja, hrane in zdravil za našo junaško partizansko vojsko.

GOSPODARSTVO

Skrb za mnogo dobre in tečne krme

Končno smo vendar dobili po vseh predelih Slovenske Koroške zadosti dežja. V posameznih krajih doživljamo mogoče celo poplave. Za dogleden čas bodo naše kulturne rastline dobro oskrbljene z vlago, mogoče celo preveč.

Druga košnja detelje se lepo razvija, lucerna, ki je celo pri prvi košnji za silo zadovoljila, obeta izredno dobro drugo košnjo in že čaka na kosce. Če je še nismo kosili, jo moramo takoj. Pri lucerni ni na mestu čakanje, da se razcvete, ker potem daje krmo, ki je za naše krave pretrda, preveč olesenela. Če pa kosimo pravočasno, bo tudi tretja košnja obilna in če je njiva rodovitna in zemlja dobro zalozena s fosfatno kislino, bomo ob vsakokratni pravočasni košnji še četrta lahko kosili.

Tudi rdečo deteljo pokosimo pravočasno. Kadar se je že večinoma razcvetela, nikakor ne smemo več odlasati s košnjo. Če pa polega, tedaj sploh ne odlagajmo več s košnjo, čeprav se ni v cvetu, ker položena detelja izgubi sočne listke in ostanejo nam samo manj redilna stebila. Tudi pri detelji s pravočasno košnjo lahko pridobimo toliko na času, da si zagotovimo še prav dobro tretjo košnjo.

In naši menjalni travniki, naše travine na polju, kakšno košnjo nam obetajo? Če potujemo širom Slovenske Koroške, srečavamo vedno in vedno znova travine, ki bi jih morali že pred leti preorati. Ne nudijo nam zadovoljive košnje in vendar se ne odločimo, da bi jih preorali in napravili na drugem mestu nove. Menjajmo naše travine pogostoma in ne čakajmo na čas, ko postane pridelek čisto nezadosten.

Da ne bomo imeli težav za nabavo semen, pustimo vsako leto majhen košček travine za dozorev in s tem postanemo od trga neodvisni. Vsi smo napravili to izkušnjo, da se nam na trg danes ni mogoče zanašati. Ne samo, da v teh letih na trgu ni bilo mogoče dobiti semen, tudi če smo jih dobili, so bila večinoma slabo kaljiva ali pa sploh nekaljiva in zemljišče, ki smo ga namenili za menjalni travnik, smo morali preorati.

Travne mešanice, lucerno, rdečo deteljo sejemo tudi še sedaj za ržjo, za jarco, oljnatimi rastlinami, med furo, ber ali med druge krmilne rastline, celo med ajdo. Na gnojenje zdaj prav tako kot pri spomladni setvi ne smemo pozabiti.

Gnojnice in stranišnika najbrž od spomladi nismo več razvažali. Med tem časom se je obojega nekaj nabralo. Ker moramo letos posvečati največjo skrb ravno pridelku krme, razvozimo sedaj gnojnice na naše travnike, bodisi naravne ali menjalne. Izkušnja pravi, da gnojnica najbolj zaleže po prvi košnji. Seveda pa mora biti zemlja dosti vlažna oziroma mora dež zaprati gnojnico v zemljo in jo razredčiti. Zvozili jo bomo na tisti travnik, od katerega pričakujemo, da nam bo našo skrb najbolje poplačal. Razvažati gnojnico na kraj, kjer so nam ogrci uničili travne ruše

Umetna gnojila ob dvanajsti uri

Iz glasila Gospodarsko-gozdarske zbornice za Koroško posnemamo, da je prispelo precej umetnih gnojil, ki naj bi še ob dvanajsti uri skušala vsaj malo popraviti škodo, katero so povzročili letošnja suša in podjedci. Po poročilu zbornice so ta gnojila v prvi vrsti namenjena za poljsko sočivje kot repo, peso, kapus itd., in še v drugi vrsti za letošnjo pozno setev, ki je bila po nalogu vlade vsejana v celine. V naših krajih so v ta namen prvenstveno sejali proso, ber, ajdo ali koruzo. Sedanja delitev umetnih gnojil je zamišljena kot nekakšna nagrada za trud in povečano delo, ki so ga imeli kmetje z obdelovanjem celine. Potemtakem imajo pri delitvi umetnih gnojil prednost tisti kmetje, ki so obdelali čim več celin in travnikov.

Splošno je znano, da je južna Koroška že zaradi vrste tal vedno bolj izpostavljena suši kakor pa severna, posebno še letos, ko je suša vladala izredno močno v nekaterih krajih južne Koroške, dočim so severni kraji imeli obilo padavin. Temu je primerljivo tudi število kmetij, ki jih je prizadela suša in podjedci, v južni Koroški veliko večje kakor na severnih krajih. Kmet na južnem Koroškem je potemtakem že v lastnem interesu preoral celine. Po namenu, ki bi ga morala imeti gospodarska zbornica z razpoložljivimi umetnimi gnojili, bi morali biti ti kraji posebno upoštevani in bi jim morala biti dodeljena večja količina gnojil, ki bi se morala razdeliti hitro in pravično po ključu prizadetosti. Če bi se to zgodilo takoj in bi se uporaba gnojil dovolila tudi za gnojenje tako imenovane fure,

in se bohoti samo plevel, ali pa na prav slabe peščene zemljine, bi bilo škoda. Tudi po že veliki otavi ne bomo razvažali gnojnice, ker vprežne živali in kolesa visoki travi preveč škodujejo.

Kar se tiče vremena pri škropljenju z gnojnic, naj ne pripeka tedaj ali kmalu nato letno sonce, ker bi se v tem primeru lahko zgodilo, da gnojnica travo ožge. Tudi izguba na dušiku je na soncu veliko večja. Gnojnica se bo prav dobro obnesla tudi na polju, kjer smo se namenili sejati krmilne rastline (ber, sirk, mešanice žitaric itd.).

Stranišnika ne razvažamo samega, temveč skupno z gnojnico, da ga razredči. Škoda bi bilo, če bi z njim pognojili samo majhen košček zemlje.

Inž. Marko Polcer.

ki je namenjena za zimsko krmo, potem bi ta akcija dosegla svoj namen, ker bi začepila marsikatero praznino v kmečkih shrambah in na ta način pomagala prebroditi težke posledice letošnje suše.

Medtem pa čujemo, da se je tudi tu pojavila stara bolezen »birokracija«, ki naredbe in zakone ne tolmači po cilju, temveč tako, kakor je v več posameznemu nameščencu. Tako tolmačijo tudi odlok o delitvi umetnih gnojil, da jih dobijo samo tisti, ki jih rabijo za poljsko sočivje, dočim jih tisti, ki bi jih rabili za obdelane celine, oziroma fure, dobijo šele takrat in toliko, kolikor bo prvim kaj ostalo. Dejansko se to pravi, da je ta reč propadla zaradi »birokracije«, kajti s tem se gubi samo čas in ta je v tem primeru odločilen, ker v nekaj tednih bo za vse skupaj prepozno. Razen tega v naših krajih poljsko sočivje nima tistega gospodarskega pomena, da bi povečani pridelek na sočivju mogel nadomestiti škodo zaradi suše oziroma primanjkljaj zimske krme. Pri vsem tem se sočivje po navadi seje ali sadi na polje, ki je dobro obdelano in obilo pognojeno z domačim gnojem.

Prispele so ali bodo v najkrajšem času prišle sledeče vrste umetnih gnojil: apneni amononitrat, superfosfat in kalij. Za vse tri vrste bi bil še čas, če bi hitro prispele v prave roke. Posebno apneni amononitrat bi mogel še znatno popraviti stanje v zalozah zimske krme, medtem ko bi kalij lahko pregnal podjedce s površine, ki so močno napadene.

Svetujemo, da zahtevate pri kmečkih svetovalcih čimprejšnjo razdeli-

tev umetnih gnojil po resničnih potrebah in v smislu prednjih navodil. Drugače se bo zgodilo to, kar se je dogajalo vsa zadnja leta, namreč da so umetni gnoj dobivali vedno eni in isti, dočim so se morali drugi zadovoljiti z drobtinicami in s tem, kar je ostalo.

Inž. J. Oraš.

Pobirajmo ogrce

Še iz svojih otroških let pred 40 in več leti se spominjam, da so ogrci (podjedje) včasih uničili vse žito.

Spominjam se, da je včasih dala državna oblast semensko žito najbolj oškodovanim kmetom, ker sploh niso ničesar pridelali, deloma pa pridelek ni bil sposoben za seme. Državna oblast je potem pritiskala na kmete, da so morali na vsak ha zemlje pobirati določeno količino hroščev. Tudi šolska mladina na deželi je morala pobirati rjave hrošče in uspeh ni izostal: Ogrci niso več napravili toliko škode. Med zadnjo vojno pa nismo več pobirali hroščev in razmnožili so se tako nevarno, da kmalu ne bomo ničesar več pridelali v onih predelih Slovenske Koroške, koder so hrošči posebno močno razširjeni. Napeti bomo morali vse sile, da bomo kolikor mogoče zmanjšali škodo, ki jo povzročajo ogrci. Ker je letos in vse do leta 1948 pri nas ogroženo leto, nikar ne smemo samo tarnati, temveč moramo pobirati ogrce za plugom. Samo poletni čas je za to pripraven. V jeseni se ogrci umaknejo v globino zemlje, da jih ne pokonča zimski mraz in tudi spomladi, ko orjemo, navadno še niso na višini ornice.

Vsi kmetje dobro vedo, da ajdova rastlina, katere se loti ogrci, gotovo pogine in da bodo njive, kjer je veliko ogrcev, ostale kratke in malo gole. Pa tudi vse druge kulturne rastline na polju, ki se v začetku bolj počasi razvijajo, uničijo ogrci popolnoma, da ostane nazadnje njiva gola.

Naj navedem primer, ki sem ga opazoval. Kmet je spomladi zoral lucerno in vsejal oves. Kakor nam je vsem znano, hroščeve samice takšne celine posebno ljubijo in na njih rade zaležejo svoja jajčeca. Do srede junija je zmanjkalo ovsa, njiva je postajala čedalje bolj gola. Kmet prevleče njivo s kultivatorjem in jo nanovo zaseje z berom. Ker ni preoral, ogrcev seveda sploh ni mogel pobirati. Ko je ber vzklik in so se pokazale male berove klice, so se ogrci seveda lotili takoj teh rastlin in njiva je ostala zopet gola. Pri beru so ogrci opravili svoje delo tako hitro, da že nekaj korakov od njive opazovalec ni mogel opaziti, da je ber sploh vzklik in ozelenel. Da se nam ne bo

Prežihov Voranc: S A M O R A S T N I K I

»Hudabivška Meta je mlada in mišlim, da bi se privadila na Karnice in na Karničnike. Vi tudi sami veste, da na Karnicah že dolgo ni bilo tako pridne iberznice, kot je bila Meta.«

»Ali je tako težko razumeti, kar sem ti ravnokar razlagal? Ali je tako težko razumeti, da hudabivška žvot ne spada na Karnice? Ne toliko zategadelj, ker bi ji moral za balo še spodnjo janko kupiti. To navsezadnje ni odločilno. Odločilno je, da je taki žvoti tuje naše hotenje. Meta bi se v naš nagon ne mogla vživeti. Njena kri ni in ni za Karnice. Ožbej! —«

Skoraj proseče je izzvenel Karničnikov glas. Sinu se je zdelo, da razkriva oče neko doslej še nepoznano nežnost. Zato je tudi on hitro razkril svoje srce:

»Oče, meni se zdi, da bi bil srečen le z Meto, Meta pa z menoj. Že dvoje otrok imava, ker se je tako zgodilo. Jaz bi bil rad srečen, ali s svojo srečo bi ne bil rad na poti sreči Karnic. Če mi dovolite vzeti Meto, se Karnicam odpovem; dajte jih Volbenku, mojemu bratu, meni pa prepustite bajto na Malih Karnicah ali pa bajto na Pušči, če ne drugače, pa vsaj v dosmrtni užitek. —«

»Sin!« ga je prekinil Karničnik z vo-

tlim, skoraj otožnim glasom. »Kar si zdaj spregovoril, je mnogo huje, ko pa to, kar si rekel malo poprej, da bi rad pripeljal Meto na Karnice. Tu pred menoj si se odpovedal Karnicam. To moram slišati od lastnega sina! Ne, nel Take čebezijo slabiči. Mi pa, Karničniki, nismo slabiči. Ne dovolim ti, da postaneš slabič, ne dovolim ti, da postaneš zezejl! Vidim, da te je strup, ki ti je bil zavdan, že daleč podlezal. Toda še je čas, da ozdraviš, da spregledaš, da se vzbudi v tebi karniški duh! Bridko je, Ožbej, ko moram slišati, da hočeš pobegniti s Karnic, da jih hočeš zamenjati za janko. Ali nisi iz prahu, ki ga že stoletja nosi veter okrog Karnic, ali ne čuješ v sebi krvi, ki je tekla v naš rod po nevidnih žlebovih iz osrčja samega Obirja? — Ne vidiš tega, ne čutiš tega! Joj meni, joj Karnicam!...«

Karničnik se je popolnoma vdal težki, notranji tugi. Njegov obraz je postal poln skrbi, njegove oči vlažne in žalostne. To je Ožbeja zrušilo; očetov srd je laže prenašal kot pa njegovo tugo.

»Oče, napravite kakor hočete!«

Karničnik je sprevidel, da je treba hitro odločiti, kajti iz svojega poslednjega razgovora s sinom se je prepri-

čal, da je njegov najstarejši otrok res neodločen, mehak slabič. To je pripisoval strupu, ki mu ga je po njegovem in po mnenju vseh Karnic zvdala Meta in vsa hudabivška žvot. Zato je sklenil, da Ožbeja oženi. Sicer je bilo proti šegi Karnic, ženiti sinove, preden se jim je izročilo posestvo, ali sedaj je bil pri roki dober izgovor, da je Ožbej še mladolen. Ožbeju so poiskali nevesto na oni strani Bele, na Jamnicah pri neki hiši, katere rod je že od pamtveka razkopaval oplaze po brežinah svojih rodovih njiv in je veljala za bogato hišo. Dečva, ki mu je bila namenjena, je bila lepa, pa so vsi mislili, da ga bo mogla odvrniti od Hudabivnikov.

Ožbej se je spočetka branil, potem se je pa vdal v svojo usodo. Ni mu bilo lahko; odkar je poznal Meto, je bil v kleščah; na eni strani pritisk domačih, oziri na očeta, na drugi strani pa ga je neprenehoma grizla ljubezen do Mete. Odkar je bila Meta pregnana s Karnic, jo je le nekaj barti videl in še to z veliko tveganostjo. Ta duševni precep ga je stalno stiskal in mu lomil njegovo samostojnost; postajal je neodločen, prikrit in nezaupljiv.

Ko je Meta zvedela, da se Ožbej ženi, je dan na dan nestrpno čakala, da se bo oglasil in ji vsaj razkril vse težke okoliščnosti, ki so ga pritirale do tega koraka in ki jih je tudi ona dobro slutila. Zdelo se ji je, da bi ji Ožbejev prihod mnogo olajšal muke,

ki jih je zategadelj morala prenašati. Toda čakala je zaman. Ožbeja ni bilo od nikoder. Da bi šla sama do njega, pa ji je branil skriti dekliski ponos, neka hudabivška trma, ki pa ni mogla posušiti solz, katere je pretakala mnogo svetlih noči.

Karničniki so pripravljali velikanško svatbo; klali so živino, Karničnik je šel sam po vino na Štajersko, camar je navabil skoraj sto parov svatov. Čeprav je to ustrezalo starim šegam, je soseska vendarle zapazila neko pretirano, mrzlično napuhjenost pri tem. Hudabivniki pa so se potuhnili.

Tedaj se je zgodilo nekaj nezaslišanega!

Na dan poroke, tako zgodaj, da sta Drava in Podjuna še ležali v somračni meglenosti in se je komaj na Karnicah začelo rahlo svitati, je prišel camar z godci pod Ožbejevo okno, da ga po stari šegi slovesno prebudi iz spanja poslednje noči njegovega fantovskega stanu. Vstajanje so prebujajočemu se svetu naznanili možnarji, ki so zagrmeli doli za gorico. Godci so zagodli že tri podoknice, a Ožbeja še ni bilo na spregled. Ko je camar nato odprl njegovo kamro, je našel tam nedotaknjeno posteljo... ženina pa nikjer na vseh Karnicah...

Nezaslišana sramota! Ženinovi svati so se zbirali na Karnicah. Ko so zvedeli, da ženina ni, da se je skrila, so se osramočeni razbežali na vse

pripetilo kaj podobnega, na vsak način pobiramo ogrce (»črvice«) za plугоm.

Nekateri kmetje se izgovarjajo, da pobiranje ogrcev itak ne pomaga, ker jih pri oranju samo nekaj zalotimo, še veliko več pa jih ostane nevidnih našim očem. Da jih vidimo samo en del in druge ne, je res. In vendar pametnejši ljudje pravijo: Kar jih bom pobral in uničil, ti ne bodo več žrli, torej bo toliko manj škode. Kadar se

bo zopet oralo, se bo zopet pobiralo in jih bo čedalje manj.

Res vzame pobiranje ogrcev mnogo časa, ker če jih je prav veliko, so potrebni za pobiranje 2—4 ljudje. Imamo pa sedaj za časa šolskih počitnic naše šolarje, ki prav lahko opravljajo tako delo. Naj nam pomaga tudi vaša skupnost: Danes naj mi pomagajo sosedje, prihodnje dni pa jaz njim. Z dobro voljo pojde vse

Inž. Marko Polcer.

NAŠA ŽENA

Partizanska „mati“

Ko greš z Dobrove proti Zavrhu, prideš v grapi čisto pod Macnom do razdrte hiše, ki ima le eno sobo porabno za stanovanje. Strmo se dviga pot, ki pelje iz doline v Zavrhu, po grapi pa teče precej močan potok. Videti je, da je bila včasih tu žaga, ki pa jo je razdejalo neurje in zob časa.

Tu stanuje naša »mati«. Vedno smo se ustavljali pri njej in prespali del noči, ki nam je ostala po obisku v dolini. Je čez štirideset let stara ženska, zavedna Slovenka, zgarane postave zaradi prenapornega dela, obraz ima razoran od nešteti gub. Zelo dobra žena, nacistov ne more živih videti. Edini njen sostanovalec je majhen psiček, ki je tudi za hišnega čuvaja. Ta psiček je bil tako navašjen partizanov, da ni na nas nikoli lajal, pač pa na policijo, če se je bližala hiši.

Nešteto krat se spominjam te naše postojanke in mislim, da bo ostala vsakomur od naših tovarišev v dobrem spominu.

V hudi zimi smo se izmučeni in do kože premočeni oglašili pri njej in potrkali. Takoj se je oglašila, vstala in zakurila v štedilniku, da smo se grel in posušili. Pri njej smo ostali vedno nekaj ur. Da bi lahko počivali, je šla pogosto sama na stražo pred hišo in dejala: »Popazila bom, le odpočijte se.« Zaspali smo, saj smo jo poznali in ji zaupali. Z njo smo delili vse dobro in vse slabo. Ko pa jo je le preveč zeblo, je poklicala katelega izmed nas, da jo je zamenjal, a le toliko časa, da se je ogrela.

Policija je postavljala pogosto zasede na cesti, po kateri smo hodili. Naša dobra znanka nam je dejala: »Počakajte, grem naprej, pa bom pogledala, kje so zelenci.« Potem nas je opozorila, kje naj bomo posebno previdni.

Zapadel je debel sneg. Skoraj štiri najst dni nismo mogli do nje. Ko smo se nekega večera spet oglašili, je bila

vsa vesela. »Da ste le prišli. Bilo mi je že dolgčas po vas, pa tudi skrbelo me je, če se vam ni kaj pripetilo...«

Policija je pripravljala ofenzivo. Naša znanka je to zvedela ter je šla od doma sredi noči, v snegu in mrazu, da nam je to sporočila.

Včasih smo se grel in sedeli pri njej. Spraševala nas je o vojni in kaj bomo storili z nacisti, ki nas sedaj tako preganjajo. Dejali smo ji, da bodo že prejeli zaslužen kaznen. Pomirila se je in dostavila: »Tudaj bom tudi jaz srečna.« Zanimalo jo je, kakšna bo svoboda. Povedali smo ji in je dejala: »Sedaj vem, zakaj toliko naporov in žrtv. Vredno se je bojevati zanj, da le pride.« Pomagala nam je še naprej in nikaka žrtev ji ni bila prevelika.

Peljal sem se pred nedavnim s košom iz Borovlj v Šmarjeto. Na njeni poleg ceste so žele žanjice pšenice. Naenkrat zaslišim: »Zdravo, tovariš!« Ozrem se in spoznam našo partizansko mater. Prav taka je bila, kakor predlansko zimo, le hrbet ji je bolj upognjen in lice še bolj nagubano in razoran. Oči so ji sijale še v istem svetlem ognju kot tedaj, ko sem bil pri njej kot partizan. Vsa znojna je vezala v hudi vročini pšenično snopje. Stopim bliže. »Ali me še poznaš?« me je nagovorila. »Seveda. Ti si naša dobra, stara mamica. Kako ti gre?« »Že gre počasi, vroče je in dela je dovolj. Ali se še spominjaš, kako je bilo predlansko zimo? Hudo je bilo včasih, a vedno smo upali, da bo svoboda in da bo kuga pobrala nacisti, ki so svetu prizadejali toliko gorja. In kdaj bo to, kdaj bo svoboda?« Pa sem jo potolažil: »Le počakaj, tudi to ućakamo. Svoboda je zelo dragoceno jabolko, ki pa zelo počasi zoril.« In pritrčila mi je: »Tudi sama vedno tako mislim in tega čakam. Naše trpljenje in žrtve bodo končno vendarle prinesle pravico!«

Partizan Sep.

strani. Stari Karničnik se je skril, ker ni mogel prenesti sramote. Karniška hiša je imela tudi ogromno škodo, ker je morala plačati vse priprave. Toda ta škoda ni bila še nič proti veliki sramoti, ki je padla na to staro domačijo.

Ožbeja ni bilo osem dni na spregled. Vrnil se je nekega dne, ko je sedela družina ravno pri obedu. Po zalitih očeh in zabuhlem licu se mu je poznalo, da je preživel dolgo pijanost. Ko pa je stopil v dimnico, ni bil več pijan, temveč je prišel vdano in tako mirno ter smelo, da je vse družini zastala sapa. Ni bil še sredi izbe, ko se je stari Karničnik kakor ris zakadil vanj. Vsa družina je s pridržano sapo pričakovala najkrutejši obračun, kajti Karničnik je bil vsem dobro znan kot človek, ki ne zna krotiti svoje jeze.

Toda namesto pričakovane tepeške se je zgodilo nekaj drugega: Ožbej je kakor ukopan obstal na mestu, pokleknil sredi dimnice, sklenil roke k prošnji in mirno ter odločno zaprosil:

»Oče — zaradi tega me ne boste tepili!« Nato se je obrnil proti družini, pogledal po vseh obrazih in nadaljeval prav tako mirno in preudarno: »Oče in mati, brat in sestra, vsa družina, vse Karnice, odpustite mi sramoto, katero sem vam nakopal s svojim dejanjem. Prišlo je na mene in nisem mogel ravnati drugače...«

Nekaj hipov je vladal v sobi težak

molk. Vsi obrazi so bili blede, na vseh se je poznalo, da se užaljena prevzetnost bori z občutkom odpuščanja. Materin obraz je bil najbolj bel; bila je silno prevzeta žena in njeno srce je bilo težko ranjeno. Stari Karničnik je ostrmel nad sinovo mirno odločnostjo, nad njegovo skesano prošnjo. Nevidna sila ga je potisnila stran od klečečega sina. Zrušil se je na klop, skril svoj obraz v dlani in dimnico je napolnil njegov obupani, tulči glas:

»Skot nesrečni...«

Ožbej je šel zmeraj klečal in čakal na besede odpuščanja; njegove oči so romale od očeta do matere, od sestre do brata, do vseh hlapcev in do vseh dekel, se ustavile pri pastirju, ali nikjer na nobenem obrazu ni mogel zaznati poteze, ki bi odkrivala to, kar je tako neutešljivo iskal in pričakoval. Nikjer ni zaznal odpuščanja. In tisti, kateremu je bil tako srčno vdan, katerega je tako neizmerno ljubil, tisti se je sklonjen na mizo zvijal v težkih bolečinah, ker ga ni razumel.

Tedaj je Ožbej počasi vstal in rekel:

»Kar so imele Karnice zavoljo mene škode, odtegnite od moje dediščine.«

Potem je zapustil dimnico.

Ožbej je ostal doma in čakal, kaj bo prinesel čas. O njegovi skaženi žentitvi na Karnicah niso več govorili. Leto še ni bilo okoli, ko je Meta ne-

• ZANIMIVOSTI •

M. Ujin:

GEOGRAFSKI POSKUSI

Sovjetski ućenjaki so se rapršili po celem svetu. Šli so na lov za rastlinami. Iskali so najstarejše in najnovejše, najenostavnejše in najbolj sestavljene vrste najrazličnejših rastlin, ki kakor koli koristijo človeku. Kmalu so se pričele vraćati znanstvene odprave, ki so nosile s seboj na tisoće vrst pšenice, koruze, krompirja, marelic, hrušk, orehov, južnega sadja, kvćukovca in bombaževca. Prinašale so rastline, katerih še nismo poznali. Iz vseh delov sveta so se zbirale rastline v Sovjetski zvezi. Sedaj je bilo treba preizkusiti njihovo življenjsko sposobnost v novem okolju in izbrati najboljše izmed njihovih.

Ti poskusi so taki: vsejejo na primer sto vzorcev pšenice na gori Aj-Petri na polotoku Krimu. Drugih sto prav takih vzorcev vsejejo prav tako na Krimu, pa ne na gori, marveč spodaj ob morju. Pogoji so na obeh krajih popolnoma enaki, tla so enaka in dolžina dneva je ista. Razlika je le v tem, da je na gori hladno, spodaj pa toplo.

Semena vzklijejo in ućenjaki začno opazovati, kako pšenica raste, kje uspeva bolje in kje slabše. Tako dela pšenica izpit za vroćino in hlad. Prav tak izpit lahko napravimo tudi na severu, za tečajnikom, kjer so poleti dnevi znatno daljši kakor na Krimu. Sto vzorcev vsejemo na prostem, sto pa v rastlinjaku. Tudi tu so enaki vsi pogoji razen enega: v rastlinjaku je toplo, na prostem pa hladno. Tu dela pšenica izpit za vroćino ali hlad pri dolgem dnevu.

Take skušnje morajo prebiti vse rastline, ki so prišle k nam iz daljnih dežel. In šele tedaj, ko napravijo izpit, jim lahko damo pravico bivanja in državljanstva v Sovjetski državi.

Na sto tisoće rastlin je delalo skušnjo, napravilo pa jih je le malo. Po izpitu je bilo treba pogosto ugotoviti, da niti ena rastlina določene vrste ni odgovorila na vsa vprašanja.

Neka rastlina je na primer prebila izpit v pogledu odpornosti proti mrazu, padla pa je v pogledu odpornosti proti boleznim.

Druga je sijajno premagala bolezn, a je pozebla že pri prvem mrazu.

Izpit so bili težavni, vprašanj je bilo mnogo. Rastline so padale druga za drugo kakor ućenci, ki so vso zimo lenarili.

Kaj je bilo početi?

Sklep je mogel biti samo eden: če na vsem svetu ni najti ustrezne vrste, jo je pač treba ustvariti.

NASVETI ZA DOM IN ŠE KAJ

ŠE O SADJU

Vkuhanje sadja zahteva v splošnem precej sladkorja, zato bomo navedli nekaj nasvetov, ko ne porabimo dosti sladkorja.

Mezga iz marelic in breskev (brez sladkorja): 5 kg popolnoma zrelih marelic ali breskev očistimo, obrežemo vse nagnate dele, izloćimo košćice in jih kuhamo s četrt litra vode v čisti kozici, ki jo rabimo samo za vkuhanje. Kozico postavimo na precej moćan ogenj in neprenehoma mešamo, da se marelice ne pripećejo. Ko marelice zavro, jih pustimo vreti 35—40 minut. Še vrelo sadje pretlaćimo skozi sito. Z mezgo napolnujemo kar sproti zelo dobro očistene in osušene kozarce ter jih neprodušno zapremo z dvojnimi celofanom ali pergamentom. Še bolje pa je, če imamo Wćckove kozarce. Dobro zaprte kozarce damo v lonec mlaćne vode, ki naj sega le do treh četrtin višine kozarca. Pod kozarce damo kak lesen podstavek ali kako krpo. Lonec pristavimo k ognju. V politrskih kozarcih pustimo vreti tri četrt ure, računano odtlej, ko je voda zavrela, v litrskih pa eno uro in četrt. Kozarce vzamemo, ko je voda že ohlajena, iz lonca in jih hranimo na suhem ne hladnem prostoru. Pred uporabo mezgo razredćimo in jo kar sproti osladimo s sladkorjem ali s kakršnim koli umetnim sladilom.

Marelice in breskve z malo sladkorjem: 3 kg zrelih, zdravih marelic ali breskev oplaknemo v sveži vodi, jih razpolovimo, odstranimo košćice in jih damo v zelo čisto kozico. Potresemo jih s 25 dkg sladkorne sipe in jim pridenemo še sok in zelo drobno nastrgane lupinice polovice limone (seveda če to premoremo) ter pol litra vode, nakar pustimo, da zavre. Ko je sadje zavrelo, ga odmaknemo na rob štedilnika in pustimo, da se tam pari kakih 12 do 15 minut. Že med tem segrejejo kozarce, da lahko damo še vrelo sadje vanje. Sadje v kozarcih dobro prekrijemo s sokom in ga ne zmećkamo. Ko se je sadje v kozarcih dobro ohlailo, potem kozarce neprodušno zapremo ter jih kuhamo v sopari, kakor je popisano zgoraj. V politrskih kozarcih mora vsebina vreti 25 minut, v enolitrskih pa 40 minut.

Izdajatelj, lastnik in odgovorni urednik lista: dr. Matko Scharwitzl, Wien XVI., Ottakring, Gerstrasse 83. — Tiska: »Globus«, Zeitungs-, Druck- und Verlagsanstalt G. m. b. H., Wien I., Fleischmarkt 3—5. Podružnica uprave »Slov. vestnika«, Klagenfurt, Vćlkermarkterstrasse 21—1.

nadoma prišla domov k materi, kjer je zlegla novega — tretjega pankerta. Ta tretji otrok je bil kršćen za Mohorja. Pri vpeljankah je morala Meta doživeti še eno sramoto; zaman je čakala po maši pri vratih, duhovnik je ni hotel vpeljati, kakor je pri porodicah šega; Meta je morala z novo sramoto zapustiti cerkev.

Rojstvo tretjega pankerta je pri Karničniku slednjić zazorilo sklep, ki ga je dotlej še vedno odlagah, v upanju, da se bo ta stvar vendarle nekako preložila. Poleg nesrećne zveze z Meto je dala povod za njegov odloćilni korak še pijaća, kateri se je Ožbej v svoji razdvojenosti zmeraj bolj vdajal.

Karničnik se je torej odpravil na graščino v Dobrloves in izjavil:

»Primoran sem, da za čast naše hiše odvzamem Ožbeju prvorojenstvo. S tem pa razveljavljam tudi njegovo vojaško oprostitev. Vzemite ga k soldatom, mogoće ga bo to izmodrilo. Grunt bo dobil mlajši sin.«

Graščina je storila po njegovi želji. Na Laškem je pravkar bila vojna in cesar je potreboval vojšćakov. Kakor blisk se je raznesla po Podjunu in po Beli novici, da se je Karničnik odpovedal svojemu sinu in ga dal v vojsko. Čeprav je mnogo ljudi prej odobraval neizprosno stališće starega Karničnika, ki je hotel z vsemi sredstvi preprećiti zakon med Ožbejem in Meto, je bilo zdaj zmeraj več

takih, ki Karničnikovega koraka niso odobraval in so se zgražali.

»Sina je prodal...«

Ožbej in Meta sta dobivala zmeraj več pristašev. Doćim je soseska gledala Meto doslej le kot veliko prešćustnico, veliko grešnico, je ta Karničnikov korak povzročil, da je jela imeti to zvezo za nekaj globljega, nekaj svetlejšega in lepšega. In že so se čuli glasovi:

»Zakaj se ne bi vzela, če se imata rada...«

V ljudski duši se je začel v prvih obrisih oblikovati trnjevi venec, ki ga je spletala ljubezen med tema dvema nesrećnima človekoma, od pokore, ki jo je morala Meta pretrpeti na Karnicah, do pretepanja na graščini. To privržnostvo je raslo počasi, kakor prihaja rosa na travnike; človek niti ne zapazi in mahoma se vse blisk okoli njega.

Na dan Ožbejevega odhoda na vojno se je že pokazalo, koliko ljudi je bilo na njegovi in Metini strani. Soldati so se zbirali v Dobrlovesi, odkoder so se potem odpeljali z vozovi do Celovca. Od vseh strani se je nabralo mnogo ljudstva, vsakogar je kdo spremljal, celo najbolj zapušćenega hlapca. Le Ožbej iz Karnic je prišel sam. Mogoće so Karničniki slutili, da se javno mnenje spreobraća proti njim, mogoće pa so tudi slutili, da bo Ožbeja spremlila Meta, pa jim sovraštvo ni dalo, da bi šli še oni.